

Innst. S. nr. 184

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra sosialkomiteen

St.meld. nr. 6 (2002-2003)

Innstilling fra sosialkomiteen om tiltaksplan mot fattigdom

Til Stortinget

1. INNLEDNING

1.1 Sammendrag

Det framholdes i meldingen at flertallet av befolkningen i Norge har høy levestandard og gode levekår, men at et lite mindretall lever i en situasjon preget av fattigdom som likevel er noe annet enn fattigdom i internasjonal sammenheng. Det understrekes at den tradisjonelle fattigdommen så godt som er utryddet i Norge, men at det å leve i sosial og materiell nød i et velferdssamfunn med generelt høy levestandard ofte vil oppleves som særlig belastende.

Regjeringens visjon er at ingen skal leve i fattigdom i Norge, og Regjeringen vil med utgangspunkt i tiltaksplanen iverksette tiltak for å bekjempe fattigdom. Regjeringen mener at fattigdomsutfordringene ikke bare løses gjennom universelle velferdsordninger og en bred utjamningspolitikk, men at bekjempelse av fattigdom i tillegg fordrer målrettede tjenester tilpasset den enkeltes spesielle situasjon og behov. Innsatsen skal målrettes mot de personene som lever i fattigdom, og mot årsakene og risikofaktorene for å utvikle fattigdom. I tillegg til målrettede tiltak vil Regjeringen videreutvikle de universelle velferdsordningene for at disse i større grad skal bidra til å hjelpe personer ut av fattigdom og forebygge fattigdom. Hovedinnsatsen skal rettes inn mot å gjøre de som lever i fattigdom over lengre tid, bedre i stand til å forsørge seg selv gjennom eget arbeid. Vanskeligstilte barnefamilier er en prioritert målgruppe. Regjeringen vil arbeide for å forebygge sosial utstøting som har sammenheng med fattigdomsproblemer.

Om verdigrunnlaget uttales bl.a. at Regjeringen vil føre en politikk som gir den enkelte frihet til å velge, og at alle skal gis like muligheter ut fra den enkeltes forutsetninger. Det understrekes at det offentlige ikke kan bekjempe fattigdom alene, men at det enkelte mennesket har et ansvar for eget liv. Regjeringen vil arbeide for et velferdssamfunn som støtter opp under den enkeltes initiativ og egeninnsats, og hvor den enkelte tar medansvar.

Regjeringen legger opp til at velferdsordningene skal gi økonomisk og sosial trygghet slik at alle kan leve et verdig liv. Personer som på varig basis er avhengig av offentlige ytelser for sitt livsopphold, skal ha en grunnleggende trygghet for at de ikke rammes av fattigdom eller vedvarende dårlige levekår. Regjeringen vil arbeide for et inkluderende samfunn, hvor deltakelse og tilhørighet gjennom familie, nærmiljø og frivillig engasjement, utdanning eller annen aktivitet vektlegges.

Det foretas i meldingen en drøfting av hvordan fattigdom skal defineres, og det konkluderes med at det i tiltaksplanen legges til grunn at lav inntekt, målt ved 50 prosent av medianinntekten som varer i tre år, utgjør en hovedindikator på fattigdom.

Det understrekes at tiltaksplanen mot fattigdom må ses i nær sammenheng med innsatsen på andre områder, blant annet arbeidsmarkedspolitikken, utdanningspolitikken, integreringspolitikken, boligpolitikken, rusmiddelpolitikken og barne- og familiepolitikken og velferdspolitikken for øvrig.

Regjeringen viderefører reformarbeid iverksatt av tidligere regjeringer, som er viktige i fattigdomssammenheng. Dette gjelder blant annet:

- Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv
- Pensjonskommisjonen
- Skatteutvalget
- Opptrappingsplan for psykisk helse (1999-2006)

Følgende initiativ og satsinger fra Regjeringen må ses som et ledd i den samlede innsatsen for å bekjempe fattigdom:

- Ot.prp. nr. 102 (2001-2002) om tidsbegrenset uførestønad
- Handlingsplan mot rasisme og diskriminering (2002-2006)
- Handlingsplan med tiltak for å øke deltakelsen i samfunnet for barn og unge med innvandrerbakgrunn
- Ot.prp. nr. 63 (2001-2002) Om lov om endringer i lov om borettslag og lov om eierseksjoner
- Ot.prp. nr. 94 (2001-2002) om gratisprinsippet i grunnskolen
- St.meld. nr. 39 (2001-2002) Oppvekst- og levekår for barn og ungdom i Norge
- St.meld. nr. 40 (2001-2002) om barne- og ungdomsvernet

Regjeringen vil komme med framlegg på følgende områder:

- Stortingsmelding om samordning av Aetat, trygde-etaten og sosialtjenesten
- Handlingsplan mot rusmiddelproblemer
- Stortingsmelding om arbeidsmarkedspolitikken
- Odelstingsproposisjon om introduksjonsstønad
- Stortingsmelding om boligpolitikken for de neste årene
- Stortingsmelding om storbyene
- Stortingsmelding om folkehelsepolitikken
- Stortingsmelding om mål, strategier og tiltak i politikken for funksjonshemmede

1.2 Komiteens merknader

1.2.1 Hovedmål og strategier

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Beate Heieren Hundhammer, Bent Høie og Elisabeth Røbekk Nørve, fra Fremskrittspartiet, lederen John I. Alvheim og Harald T. Nesvik, og fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Due-sund og Magne Aarøen, viser til den fremlagte St.meld. nr. 6 (2002-2003). Flertallet ser det som viktig at det gjennom tiltaksplanen mot fattigdom defineres mål og strategier i arbeidet for å bekjempe fattigdom i Norge. Utjevningsmeldingen som Bondevik I-regjeringen la frem, dokumenterte forskjeller i levekår. Gjennom fattigdomsmeldingen følger Bondevik II-regjeringen opp med målrettede tiltak for å løfte de som har de dårligste levekårene og lever i fattigdom. Dette vil være med på å redusere de økonomiske og sosiale forskjellene.

Flertallet slutter seg til Regjeringens mål om at alle skal gis like muligheter ut fra den enkeltes evner, ressurser og forutsetninger. Flertallet viser til meldingens punkt 1.2, der det heter at:

"Det offentlige har et ansvar for å legge til rette for at alle får like muligheter og vilkår for å skaffe seg gode

levkår. Det offentlige kan ikke alene bekjempe fattigdom. Det enkelte mennesket har et ansvar for eget liv. Det må stilles krav til alle, ut fra hver enkelts evner og ressurser. Et velferdssamfunn må bygge på en forståelse av at det er et gjensidig ansvar og forpliktelse mellom stat og borger. Å stille krav er et uttrykk for respekt og tro på enkeltmennesket. Tro på egne muligheter er viktig for å komme seg ut av en vanskelig situasjon. Regjeringen vil arbeide for et velferdssamfunn som støtter opp under den enkeltes initiativ og egeninnsats, og hvor den enkelte tar medansvar."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Bjarne Håkon Hanssen, Britt Hildeng, Asmund Kristoffersen og Gunn Olsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Olav Gunnar Ballo og Sigbjørn Molvik, og fra Senterpartiet, Ola D. Gløtvold, understreker at vi har et felles ansvar for å sikre at alle mennesker får dekket sine grunnleggende behov, og for å gi alle muligheten til å leve et godt liv i trygghet. Bærebjelkene i velferdssatsing er å sikre alle rett til helse, bolig, arbeid og utdanning.

Disse medlemmer mener at rettferdig fordeling må være basis for å sikre likeverdige levekår. Det er et mål å sikre alle størst mulig frihet til å utvikle sine evner og interesser innenfor et trygt fellesskap.

Disse medlemmer vil understreke at en forutsetning for å skape et trygt og solidarisk samfunn der alle sikres rett til helse, bolig, arbeid og utdanning, er å sørge for rettferdig fordeling og små økonomiske forskjeller. Utviklinga i Norge de siste 10-15 år har i lys av dette gått i feil retning, slik disse medlemmer ser det.

Disse medlemmer vil påpeke at vi har sett en utvikling der de fleste har forbedret sin økonomiske og sosiale levestandard, men innafor dette hovedbildet skjuler det seg store forskjeller. De som fra før hadde mest å rutte med, har fått enda mer, mens de som hadde størst knapphet fra før, er blitt hengende enda mer etter. Denne forskjellsutviklinga har akselerert på slutten av 90-tallet og fortsetter inn i det nye årtuset. Denne utviklinga må, slik disse medlemmer ser det, ikke få lov til å fortsette. En strategi for bekjempelse av fattigdommen i Norge vil etter disse medlemmers mening vanskelig kunne lykkes uten at den kobles sammen med en strategi for å minske de økonomiske forskjellene.

Disse medlemmer viser til at Regjeringa i stortingsmeldinga gir uttrykk for at fattigdomsutfordringene ikke løses gjennom universelle velferdsordninger og en bred utjamningspolitikk. Disse medlemmer vil sterkt understreke at universelle velferdsordninger og en bred utjamningspolitikk er grunnleggende viktigst for å bekjempe fattigdom, men at det også er nødvendig med personrettede tiltak og individuelle løsninger.

Disse medlemmer mener derfor at det er en klar svakhet ved stortingsmeldinga at en vurdering av de universelle velferdsordningene og en bred utjamningspolitikk er viet svært liten plass. Disse medlemmer mener at bl.a. Utjamningsmeldinga som Regjeringa Bondevik I la fram, naturlig burde være med som en del av grunnlaget for en omfattende utjamningspo-

litikk i tilknytning til Regjeringas tiltaksplan mot fattigdom.

Disse medlemmer vil peke på at det viktigste virkemiddelet vårt samfunn rår over for å utjevne økonomiske forskjeller, er skattesystemet. Gjennom skattesystemet er det mulig å sørge for en jamnere fordeling både av plikter og goder. Dagens skattesystem bidrar i for liten grad til dette, slik disse medlemmer ser det. Disse medlemmer mener derfor at Regjeringas tiltaksplan mot fattigdom må følges opp med en endring av skattesystemet slik at dette i større grad kan bidra til økonomisk utjamning. Dette må omfatte beskatning både av lønnsinntekter, kapitalinntekter og formue. Disse medlemmer mener Regjeringa og Stortinget må følge dette opp i behandlingen av Skatteutvalgets (Skauge-utvalget) innstilling.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at Skatteutvalget har hatt som mandat å vurdere mål og prinsipper for skattesystemet, og behovet for endringer. Utvalget har levert sin innstilling, og Stortinget vil behandle dette i høstsessjonen 2003.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at skattesystemets fordelingsvirkninger vil vurderes i denne sammenheng.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at en strategi for bekjempelse av fattigdommen i Norge ikke kan lykkes uten at den kobles sammen med en strategi for å minske de økonomiske forskjellene.

Disse medlemmer vil påpeke at den beste strategi for å bekjempe fattigdom er å hindre at den oppstår. Derfor må samfunnet legge til rette for at hver enkelt skal kunne bruke sine evner til beste for seg selv og fellesskapet og sikre like muligheter for alle, mest mulig uavhengig av livets tilfældigheter. Mer markedsstyring og privatisering på viktige velferdsområder øker forskjellene i samfunnet. Markedet er ikke rettferdig og kan ikke ta samfunnsansvar.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at disse partiers skatteopplegg gir skattelette til dem som trenger det mest, og skatteøkning til de rikeste. Dette betyr at skatteopplegget i disse partiers alternative statsbudsjett for 2003 ville gitt vesentlig bedre økonomi for familier med lave og middels inntekter.

I en globalisert økonomi er presset for å øke forskjellene stort. Vanlige folks lønninger, sosiale ytelser og trygder presses ned, og lederlønninger og utbyttekrav presses opp. Dette krever etter disse medlemmers syn en sterk politisk bevissthet om det etisk riktige i en god fordelingspolitikk både nasjonalt og globalt, og om det faktum at land med en god fordelingspolitikk og sterk offentlig sektor også er vellykkede i økonomisk

forstand. En globalisert økonomi kan skape verdier, men ikke fordele dem rettferdig. Uten styring øker gapet mellom fattig og rik. Dette krever vilje og evne til politisk styring både på nasjonalt og globalt nivå.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil minne om at Utjamningsmeldinga ikke bare dokumenterte forskjeller i levekår, men at meldinga også hadde konkrete forslag. Spesielt vises det til kap. 9 om forslag som var beregnet til om lag 2 mrd. kroner.

1.2.2 Verdigrunnlaget

En sterk og velfungerende velferdsstat er avhengig av at alle innbyggere har interesser knyttet til fellesskapet, at alle forplikter seg til å bidra, og at vi evner å fordele byrder og goder rettferdig. Alle mennesker har en grunnleggende plikt til å ta ansvar for seg selv og en rett til å sikre seg selv en akseptabel materiell velferd ved å være til nytte i fellesskapet. Fellesskapet og staten har en plikt til, og et overordnet ansvar for, å hindre at noen lider økonomisk nød, men også en rett til å stille krav til alle mottakere av fellesgoder. Alle rettigheter som det enkelte menneske har overfor fellesskapet, bør derfor motsvares av forpliktelser som fellesskapet setter for den enkelte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, påpeker at arbeid er den viktigste forsikring mot fattigdom. Velferdsordningene må derfor inneholde gode, arbeidsrettede tiltak i tillegg til økonomiske ytelser. Fattigdom finnes i Norge på tross av at det eksisterer en rekke universelle ordninger for inntektssikring. De generelle velferdsordningene er viktige for å forebygge fattigdom, men ikke tilstrekkelige for å hjelpe mennesker ut av fattigdom.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, er derfor enig med Regjeringen i at de universelle ordningene må suppleres med målrettede, individuelle tiltak.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet legger til grunn at et rettferdig samfunn forutsetter en omfordeling av ressurser mellom de som har mest, og de som har minst, og at alle innbyggere yter etter evne. De økonomiske forskjellene mellom folk i Norge er i dag mindre enn i nesten noe annet land, men er økende. Skal denne utviklingen snus, mener disse medlemmer at vi fortsatt må satse mer på gratis velferdsordninger for alle enn bare på å konstruere spesiellordninger for de få.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er av den oppfatning at det ikke må være et mål i seg selv at alle skal være mest mulig like, og at det ikke må aksepteres at det finnes forskjeller i den norske befolkning. Det er, og vil alltid være, til dels

store forskjeller hva angår inntekt og levestandard i befolkningen, men dette er ikke i seg selv et stort nasjonalt problem. Disse medlemmer mener at en fra politisk side bør konsentrere seg om å få tak i de enkeltpersoner som faller utenfor det sikkerhetsnett som finnes i velferdsstaten, for å motvirke fattigdom. Disse medlemmer er av den oppfatning at det ikke er riktig å snakke om at enkelte grupper er å anse som fattige, men at en i stedet må erkjenne at det er enkeltpersoner innen en rekke forskjellige grupper som i kortere eller lengre tid er i en meget vanskelig økonomisk situasjon. Slik disse medlemmer ser det, er det viktig at de personer som over lengre tid ikke klarer å forsørge seg selv eller sin familie, må på en mest mulig målrettet måte få hjelp til å komme seg ut av denne situasjonen.

2. SITUASJONSBESKRIVELSE - UTFORDRINGER

2.1 Sammendrag

Regjeringen baserer tiltaksplanen på erkjennelsen av at årsakene til fattigdom er mange og komplekse. Det understrekes at viktige kjennetegn som vedvarende lavinntekt og høye nødvendige utgifter til sykdom, funksjonshemming mv. må ses i nær sammenheng med vedvarende levekårsproblemer og sosial utstøting.

Det anslås at 50 prosent av medianinntekten utgjorde 87 000 kroner i 2000 og 85 000 kroner i 2002. Om lag 2,7 prosent av befolkningen (121 500 personer) hadde i 2000 en inntekt under halvparten av medianinntekten. Målt i treårsperioden 1997-1999, var det 2,3 prosent av befolkningen (90 000 personer) som hadde en samlet treårsinntekt under halvparten av medianinntekten. Antall personer med inntekt under 60 prosent av medianinntekten utgjorde 5,4 prosent av befolkningen i 2000 og 6,7 prosent i treårsperioden 1997-1999. Ved å følge individuelle inntekthistorier fant Statistisk sentralbyrå at 1,5 prosent av befolkningen i hele perioden 1986-1995 hadde en inntekt lavere enn 50 prosent av medianinntekten. Dette utgjør drøyt 60 000 personer.

Det framholdes at Norge har få personer med relativt lav inntekt sammenlignet med andre industrialiserte land.

57,2 prosent av personer med lav inntekt hadde arbeidsinntekt som hovedinntektskilde i perioden 1997-1999, 8,2 prosent hadde en trygdeytelse og 5,6 prosent hadde økonomisk sosialhjelp som hovedinntektskilde. Enslige under 45 år og enslige forsørgere er sterkt overrepresentert blant personer med inntekt under halvparten av medianinntekten. Det samme gjelder innvandrere og i særlig grad ikke-vestlige innvandrere.

Det understrekes at konsekvensene av lav inntekt er særlig stor for personer med høye nødvendige utgifter i forbindelse med sykdom eller funksjonshemming, bolig eller stor forsørgelsesbyrde.

En studie viser at mellom 2,6 og 3,1 prosent av alle barn under 18 år levde i husholdninger med en inntekt under halvparten av medianinntekten i 1998. Dette tilsvarende mellom 27 000 og 32 000 barn. Dersom barna følges i en treårsperiode (1996-1998), viser studien at

1,7-2,4 prosent (14 000-19 000) barn bodde i hushold med vedvarende lavinntekt. Norge har sammenlignet med andre industrialiserte land, sammen med andre nordiske land, den laveste andelen barn i husholdninger med lavinntekt. Det store flertallet av barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt har foreldre som helt eller delvis står utenfor arbeidsmarkedet. Mellom halvparten og to tredjedeler av barna tilhørte en husholdning med enslig forsørger. Innvandrerbarn er videre klart overrepresentert blant barn som lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt.

I tillegg til ytelser fra folketrygden, blant annet overgangsstonad og uføretrygd, var barnetrygden en viktig inntektskilde for lavinntektsgruppen. Barnetrygd utgjorde nesten en firedel av samlet husholdningsinntekt for denne gruppen. Mer enn halvparten av barnehusholdningene med vedvarende lavinntekt mottok økonomisk sosialhjelp, og nesten 4 av 10 mottok bostøtte i treårsperioden.

Det understrekes at det å vokse opp i fattigdom ser ut til å kunne føre til lav inntekt og fattigdom også i eget voksenliv, og at det er viktig å rette inn hjelpetiltak og forebyggende innsats overfor disse barna slik at en hindrer at fattigdom videreføres gjennom generasjoner.

Sammenhengen mellom levekårsproblemer og vedvarende lavinntekt drøftes, og det framholdes bl.a. at det er en sterk sammenheng mellom manglende eller svak tilknytning til arbeidsmarkedet og vedvarende lavinntektsproblemer. Av grupper med høy andel personer med svak tilknytning til arbeidslivet nevnes spesielt ikke-vestlige innvandrere, enslige forsørgere og personer med nedsatt funksjonsevne.

Når det gjelder utdanning, framholdes det at ikke-vestlige innvandrere, særlig kvinner, skiller seg ut som en gruppe som er dårligere stilt enn befolkningen for øvrig.

Grupper med dårligere boforhold enn befolkningen for øvrig er blant annet enslige forsørgere og ikke-vestlige innvandrere. Det framholdes at høye bostedskostnader i pressområdene særlig rammer barnefamilier. En undersøkelse fra 1997 anslår antall bostedsløse i Norge til rundt 6 200 personer. Undersøkelsen viser at over halvparten av de bostedsløse har rusmiddelproblemer og rundt en tredjedel har psykiske lidelser.

Det er en dokumentert sammenheng mellom lav inntekt og dårlig helse. En rapport som Nasjonalt folkehelseinstitutt har utarbeidet på oppdrag fra Helsedepartementet, antyder at de sosiale helseforskjellene har blitt større i Norge de siste 10-20 årene. Nyere undersøkelser viser en forholdsvis moderat, men likevel klar sammenheng mellom psykiske lidelser som angst og depresjon og lavinntektsproblemer.

Det framholdes at mange rusmiddelmisbrukere lever under dårlige levekår, og det uttales at i særlig grad blant de tyngste rusmiddelmisbrukerne lever mange under uverdige forhold og i fattigdom.

Det konkluderes med at situasjonsbeskrivelsen i meldingen viser at selv om de fleste har det bra, har ikke samfunnet gjennom dagens velferdsordninger alltid lykkes i å hjelpe dem med de største problemene.

Det uttales at inntektssikring gjennom generøse velferdsordninger påvirker den enkeltes atferd og kan gjøre selvforsørgelse gjennom eget arbeid til et mindre attraktivt alternativ enn å være stønadsmottaker, slik at velferdsordningen blir en "fattigdomsfelle" og bidrar til at den enkelte ikke kommer i inntektsgivende arbeid.

Som viktige utfordringer framheves målretting av stønadsordningene slik at de i større grad kan bli effektive virkemidler i arbeidet med å få de mest vanskeligstilte ut av fattigdom, samordning og/eller tverrfaglig samarbeid mellom ulike etater slik at den som har behov for tjenester, kan møte et helhetlig og samordnet hjelpeapparat, utvikling av tjenester og tiltak som i større grad er "skreddersydd" og tilpasset tjenestemottakernes behov, og intensivering av innsatsen på tjeneste- og tiltakssiden for å få flere i jobb og derigjennom lette presset på inntektssikringsordningene og øke tilgangen på arbeidskraft.

2.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til at vi med fattigdom forstår at personer har så lav inntekt, eventuelt i kombinasjon med høye nødvendige utgifter i forbindelse med sykdom, funksjonshemming mv., at de over lengre tid ikke får dekket grunnleggende velferdsbehov.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at Regjeringa legger til grunn 50 prosent av medianinntekt over 3 år som hovedindikator på fattigdom. Dette utgjorde 85 000 kroner i 2002. Dersom en slik hovedindikator legges til grunn, ville 2,3 prosent av befolkningen i treårsperioden 1997-1999 falle inn under kategorien fattig.

For å få belyst hvilke personer som antas å ha høy risiko for å havne under lavinntektsgrensen, ønsker disse medlemmer at vi også i Norge vurderer å legge til grunn den tilnærming som nyttes i EU; nemlig personer med inntekt under 60 prosent av medianinntekt. Dette vil innebære at flere vil falle innenfor det vi kan påregne som grenser for støttebehov.

Disse medlemmer viser videre til at dersom man legger til grunn 60 prosent av medianinntekten, ville dette omfatte 6,7 prosent av befolkningen. Dette illustrerer, slik disse medlemmer ser det, at svært mange personer i Norge har en inntekt som ligger like over 50 prosent av medianinntekten, og som derfor vil falle utfor det som Regjeringa legger til grunn som hovedindikator på fattigdom i Norge. Disse medlemmer viser bl.a. til at mange personer med nedsatt funksjonsevne har inntekter som ligger like over 50 prosent av medianinntekten, og at disse i mange tilfelle i tillegg også har store utgifter til helse- og sosialtjenester, medisiner, bolig mv. i forbindelse med funksjonshemmingen. Disse medlemmer er gjort kjent med at mange funksjonshemmede sliter med svært trang økonomi. Ved å legge 50 prosent av medianinntekt til grunn mener derfor disse medlemmer at Regjeringa i sin tiltaksplan ikke fanger opp mange av dem som har behov for en generell bedring i sin økonomiske situasjon.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener derfor at Regjeringa i det videre arbeidet med tiltak for å avskaffe fattigdom må legge til grunn 60 prosent av medianinntekt som hovedindikator.

Lavinntekt for ulike husholdningstyper (vedlegg 2 i tiltaksplanen) tillagt gjennomsnittlig lønnsvekst 2001 og 2002.

	Norsk mål på lavinntekt ¹	EU-mål på lavinntekt ²
Enslig	85 000	123 636
Enslig med 1 barn	128 052	161 169
Enslig med 2 barn	171 104	198 701
Enslig med 3 barn	213 052	235 130
Par	145 714	185 455
Par med 1 barn	187 662	222 987
Par med 2 barn	230 714	260 519
Par med 3 barn	273 766	298 052
Par med 4 barn	315 714	334 481

¹50 prosent av medianinntekt og OECD ekvivalensskala.

²EU-mål for lavinntekt: 60 prosent av medianinntekt og modifisert OECD-skala.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til tallene fra siste OECD-rapport som synliggjør at Norge har den høyeste andel av fattige barn i Norden, og mener at det bør føre til ytterligere tiltak overfor barnefamilier med svak økonomi. Tabellen viser at flere enslige og enslige med barn vil komme inn under grupper som bør få bistand, dersom en legger EU-mål for lav inntekt til grunn for tiltaksutformingen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti slutter seg til at lav inntekt skal være en hovedindikator på fattigdom. Lavinntektsindikatoren gir et bilde av omfanget av fattigdomsproblemene og gjør det mulig å følge utviklingen over tid. Videre er det klart at fattigdomsmålet ikke er absolutt, da faktisk fattigdom også avhenger av formuesforhold og omfanget av nødvendige utgifter. Disse medlemmer er videre kjent med at EU-landene har ulike mål for fattigdom. I tillegg er det betydelige variasjoner i det generelle velferdsnivået i EU-landene, og velferdsordningenes karakter og omfang varierer. Disse medlemmer støtter Regjeringens foreslåtte mål for fattigdom. Disse medlemmer vil videre presisere at ikke bare inntektsnivået, men også andre forhold vil være avgjørende for om en person vil være stønadsberettiget. Inntektsmål i seg selv vil derfor ikke være dekkende.

Disse medlemmer slutter seg til at lavinntekt målt som under halvparten av medianinntekten brukes som en hovedindikator på fattigdom, men vil understreke behovet for å få belyst spredningen i lavinntekt, bl.a. for å få frem hvor mange som er i risikozonene for å havne i fattigdom.

Disse medlemmer viser til kap. 3.3 s. 16 i meldingen, der Statistisk sentralbyrå gjennom en rapport fra 2001 belyser forekomsten av barn i husholdninger med lav inntekt. Studien viser at Norge sammenlignet med andre industrialiserte land, sammen med andre nordiske land, har den laveste andelen barn i husholdninger med lavinntekt.

Disse medlemmer viser også til meldingens kap. 6.1, der det fremgår at Norge deltar i EUs ramme-program for sosial inkludering. Den nasjonale rapporteringen vil derfor bli tilpasset EU-indikatorene på levekår og sosial utstøting så langt som mulig.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener man må ha konkrete indikatorer for lavinntekt i forhold til fattigdomsproblemet. En slik generell vurderingsgrense kan ikke virke mer stigmatiserende enn andre vurderingsgrunnlag og tiltaksgrenser. Disse medlemmer vil understreke at ved siden av at man legger til grunn 60 prosent av medianinntekten som generell hovedindikator, må spesielle utsatte grupper følges opp særskilt. Dette gjelder personer og familier innenfor bl.a. gruppene arbeidsløse, funksjonshemmede, enehusholdninger, innvandrere og en del barnefamilier.

Disse medlemmer vil understreke at et samfunn delt i ulike grupper, bl.a. et klart skille mellom rike og fattige, i seg selv er stigmatiserende. Disse medlemmer vil minne om at en hovedintensjon i Utjamningsmeldinga var at slike skiller ikke skulle oppstå. Disse medlemmer mener at tiltak mot fattigdom samtidig er og må være tiltak for større utjamning og likhet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er skeptisk til at man legger opp til en for ensidig modell hva angår definisjonen på hva som er å regne for fattigdom. Ved å benytte en modell som for ensidig tar utgangspunkt i at personer som har en inntekt under 60 prosent av medianinntekt er å anse som fattige, så klarer en ikke på en tilfredsstillende måte å fange opp de mange forskjeller som kan gjøre seg gjeldende. Det er etter disse medlemmers mening vanskelig å fange opp ulike former for formue den enkelte måtte ha, eller en tar ikke hensyn til for eksempel forskjeller i levekostnader mellom de som bor i pressområder, og de som bor mer spredt. Disse medlemmer frykter at ved å sette definerte grenser for hva som er fattigdom, og hva som ikke er fattigdom, så kan dette fort bli en sovepute som kan føre til at personer som har behov for hjelp, men som ikke kan defineres som fattig ut i fra gjeldende grenser, ikke får den hjelp de har behov for. Denne typen definerte fattigdomsgrenser vil også etter disse medlemmers mening kunne føre til en stigmatisering. Disse medlemmer er på denne bakgrunn ikke opptatt av å finne den eksakte grense for hva som er fattigdom, men heller sørge for at det blir arbeidet målrettet for å hjelpe de personer som i kortere eller lengre perioder av livet er i en vanskelig økonomisk situasjon. Det er også, slik disse medlemmer ser det, viktig at familier med

barn som befinner seg i denne situasjonen, raskt får den nødvendige bistand for å avhjelpe situasjonen.

3. VISJON, MÅL OG STRATEGIER

3.1 Sammendrag

Regjeringens visjon er at ingen skal leve i fattigdom. Den mener at fattigdommen skal bekjempes gjennom målrettede tiltak som bidrar til å forhindre og til å hjelpe personer ut av fattigdom, og at innsatsen skal rette seg inn både mot årsakene til og risikofaktorene for å bli fattig, og forhold som bidrar til at personer kommer ut av fattigdom.

Regjeringen legger særlig vekt på en tett dialog med sentrale brukergrupper, interesseorganisasjoner, arbeidsliv, frivillige organisasjoner, kommunesektoren og ulike forskningsmiljøer.

Det framholdes at en økonomisk politikk som bidrar til vekst og høy sysselsetting er av avgjørende betydning for at enkeltpersoner og grupper med svak tilknytning til arbeidslivet kan gis muligheter. Et viktig element i Regjeringens politikk er gjennom utdanning og kvalifisering å styrke den enkeltes motivasjon, kompetanse og kvalifikasjoner i forhold til arbeidslivet. Regjeringen vil utrede spørsmålet om å innføre et stønadstak for å sikre at samlede stønader ikke når et slikt nivå at de overstiger vanlig arbeidsinntekt. Som ledd i Regjeringens moderniserings- og forenklingsarbeid vil arbeidet med utredning av garantert minsteinntekt videreføres. Regjeringens mål er at alle som kan arbeide, skal få tilbud om arbeid eller arbeidsforberedende tiltak. Regjeringen legger særlig vekt på å målrette arbeidsmarkedstiltakene for å redusere avhengigheten av økonomisk sosialhjelp.

Det vises til at myndighetene sammen med partene i arbeidslivet har inngått en intensjonsavtale om et inkluderende arbeidsliv, og det framholdes at intensjonsavtalen er et viktig virkemiddel også i sammenheng med Regjeringens innsats mot fattigdom.

Regjeringens mål er at alle som trenger det, skal få tilbud om hjelp og tjenester som bidrar til at den enkelte blir selvhjulpent.

Det er også et mål for Regjeringen at alle som trenger det, skal være sikret en økonomisk grunntrygghet gjennom en trygd til å leve av. Regjeringen vil videreutvikle og målrette stønadsordninger som kan motvirke at personer med høye, men nødvendige utgifter i kombinasjon med lavinntekt ikke får dekket grunnleggende velferdsbehov.

Regjeringens mål er et inkluderende samfunn, der alle skal gis mulighet for å oppleve sosial tilhørighet og gjennom deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. Det uttales at det offentliges ansvar er å legge til rette for at den enkelte og familien kan ta det ansvaret som påhviler dem, for derved gi alle en mulighet for meningsfylt aktivitet og deltakelse i samfunnslivet. Regjeringen vil vurdere nærmere hvordan det bedre kan legges til rette for meningsfylt aktivitet for personer i yrkesaktiv alder som varig eller over lengre tid står utenfor arbeidslivet.

Det framholdes at det er særlig viktig med innsats for inkludering av barn og ungdom.

Regjeringen vil gå i dialog med kommunesektoren for å drøfte hvordan kommunene kan målrette sine tjenester for i større grad å løse fattigdomsproblemet.

Regjeringen vil legge til rette for at de frivillige organisasjonene fortsatt skal kunne spille en stor rolle i det forebyggende arbeidet i lokalsamfunnene, men vil også i samarbeid med organisasjonene vurdere om de kan få en større rolle i aktivisering og arbeidstrening for dem som har problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet.

3.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at det mest karakteristiske med de som har lav inntekt, er at de har en svak tilknytning til arbeidsmarkedet, det vil si at de ikke er i arbeid, arbeider deltid eller har sporadiske arbeidsforhold. Komiteen slutter seg til viktigheten av forsterket innsats for et inkluderende arbeidsliv og styrking av tiltak overfor langtids sosialhjelpsmottakere.

Komiteen er enig i at tiltak må målrettes ut fra den enkeltes behov for hjelp, og at tilstrekkelig hjelp må settes inn tidlig overfor barn og unge som er utsatt for fattigdom.

Komiteen mener at det er nødvendig med en stadig forbedring av trygdesystemet for å sikre at de som på varig basis ikke kan skaffe seg egen inntekt, skal ha en økonomisk grunntrygghet. Folketrygden skal fortsette å være en universell ordning for alle og det bærende elementet i det norske pensjonssystemet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke at folketrygden er ment som en trygg og forutsigbar sosialforsikring og et politisk instrument for solidarisk omfordeling av velferd mellom unge og gamle, mellom kvinner og menn, mellom syke og friske, og mellom de som har mye, og de som har lite. Trygdesystemet bør forenkles, og minsteytelsene må tilstrebe et slikt nivå at det er mulig å leve et verdig liv over tid med slike ytelser.

Komiteen er enig i hovedsiktemålet om at det skal legges til rette for og stimuleres til at alle som kan klare det, skal kunne forsørge seg ved eget arbeid. Dette må likevel ikke være til hinder for at de som av ulike årsaker ikke er i stand til dette, skal ha rett til ytelser på et nivå som gir økonomisk trygghet og grunnlag for et verdig liv.

Komiteen ser det slik at også de som av ulike årsaker i kortere eller lengre perioder har behov for økonomisk sosialstøtte, må sikres den samme økonomiske tryggheten.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Tiltaksplan mot fattigdom er den første og eneste plan mot fattigdom som er fremlagt i moderne tid. Hovedstrategien til Regjeringen for å bekjempe fattigdomsproblemer er å få flere i arbeid. Tiltakene i planen skal være målrettede mot å forebygge og redusere fattigdomsproblemer.

Regjeringen mener at bedre målretting av velferdsordningene og tiltak for å sikre sosial inkludering er avgjørende for å nå målsettingen om at ingen skal leve i fattigdom over tid. Regjeringen har alt igangsatt flere tiltak mot fattigdom, og vil følge opp tiltaksplanen mot fattigdom i forbindelse med de årlige statsbudsjettene. Disse medlemmer er fornøyd med at tiltak for barn og barnefamilier prioriteres. Regjeringen foreslo i budsjettet for 2003 å bedre bostøtteordningen for vanskeligstilte barnefamilier som eier bolig som ikke er finansiert av Husbanken eller SND (Landbruksbanken). Vedtaket bidro til at ca. 5 000 vanskeligstilte barnefamilier med lave inntekter og høye boutgifter, fra innværende år har fått redusert sine boutgifter.

Disse medlemmer støtter Regjeringen i at det tidligst mulig må settes inn tiltak for ungdom for å unngå at disse blir avhengige av sosialhjelp for sitt livsopphold.

Disse medlemmer mener det er alvorlig at et stort antall elever i videregående opplæring over lang tid ikke har hatt tilgang på tilstrekkelige helsetjenester.

Disse medlemmer støtter Regjeringen i at det er viktig å fange opp signaler på mistriivsel og problemer på et tidlig stadium, og at for å lykkes bedre vil en opprustning av skolehelsetjenesten i videregående opplæring og helsestasjon for ungdom være viktige tiltak. En satsing på skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom er også i tråd med Opptappingsplanen for psykisk helse. Disse medlemmer er glad for at Regjeringen bl.a. har satt av øremerkede midler til styrking av kommunale tjenester for barn og unge som skole- og helsestasjonstjenester, kultur- og fritidstiltak, noe som er viktig i arbeidet med å forebygge psykiske lidelser. Regjeringen foreslo i statsbudsjettet for 2003 en bevilgning på 8 mill. kroner til å videreutvikle oppfølgingstjenestens arbeid for å hindre at ungdom faller ut av videregående opplæring og ikke oppnår studie- eller yrkeskompetanse. Sammensatte problemer knyttet til rusmiddelmissbruk, psykiske lidelser mv. skal bedre løses slik at den enkelte kan skaffe seg et arbeid gjennom kvalifisering og arbeidstrening. Disse medlemmer støtter også Regjeringens forslag til tiltak for å øke deltakelsen i samfunnet for barn og unge med innvandrerbakgrunn.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener det er mye som tyder på at trygde- og sosialytelsene i mange tilfelle er så lave at de ikke gir den ønska økonomiske tryggheten.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener derfor det må settes ned et utvalg som skal se på nivået på trygde- og sosialytelser med sikte på å styrke disse. Disse medlemmer mener at SIFOs levekostnadsberegninger må være med å danne utgangspunktet for dette arbeidet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å sette ned et utvalg for gjennomgang av nivået på trygde- og sosialytelser med utgangspunkt i SIFOs levekostnadsberegninger. "

Disse medlemmer går inn for å lovfeste at barnetrygden skal prisjusteres hvert år.

Disse medlemmer viser til at barnetrygd og engangsstønad ved fødsel går uavkortet til alle. Mange av dem som har så dårlig råd at de må ha støtte fra sosialkontoret, opplever at hele eller deler av disse stønadene trekkes fra når sosialhjelpen utbetales. I praksis fungerer dette, slik disse medlemmer ser det, som behovsprøving av barnetrygd og stønad ved fødsel bare for de fattigste. Virkningen av dette blir at de rike blir rikere og de fattige familiene blir fratatt det ekstra økonomiske tilskuddet som alle andre får. Dette regelverket bidrar på denne måten til å øke forskjellene i Norge. Disse medlemmer aksepterer ikke dette og foreslår derfor at barnetrygd og engangsstønad ved fødsel holdes utafør bergningen av sosialhjelp.

Disse medlemmer viser til at dagens regler og retningslinjer for sosialhjelp ikke sikrer dekning av ekstraordinære utgifter knytta til julefeiring, konfirmasjon eller andre spesielle høytider og begivenheter. Dette kan sette mange barn i fattige familier i en svært vanskelig og utsatt situasjon. Disse medlemmer mener derfor at det må foretas endringer i regelverket slik at sosialhjelpen dekker en del alminnelige og nødvendige utgifter utover daglige, løpende levekostnader.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at sosial stønad skal sikre nødvendig livsopphold for den som ikke kan dekke nødvendige utgifter med egne midler. Lov om sosiale tjenester § 5-1 forutsetter en konkret og individuell vurdering av den enkeltes stønadsbehov, og sosialstønadens er således en målrettet ordning. Ytelser som barnetrygd og engangsstønad skal dekke utgifter til livsopphold for barnefamilier, og kommunene står derfor fritt til å ta hensyn til disse på inntektssiden ved vurdering av stønadsbehovet. Dette følger også av sosialstønadens subsidiære karakter. Flertallet vil videre peke på at sosial stønad skal være en midlertidig ytelse til dekning av nødvendige utgifter, mens SIFOs satser er basert på et langtidsbudsjett. Det vises også til at det er innført veiledende, statlige normer for stønadsnivået fra 2001.

Flertallet mener at hensynet til å sikre barn normale oppvekstvilkår, herunder mulighet for å delta i feiring av høytider og merkedager, skal tillegges vekt ved vurdering av behov for sosial stønad. Flertallet viser til at dette også fremgår av Sosialdepartementets rundskriv I-34/2001.

Flertallet viser til at Norge har mange universelle stønadsordninger sammenlignet med mange andre land. En rekke av folketrygdens ordninger er universelle. Disse ordningene har vært et viktig fundament i velferdssamfunnet vårt og har bidratt til å forebygge fattigdom og sikre god velferd for de fleste. Til tross for dette ser vi at mange enkeltpersoner ikke i tilstrekkelig

grad fanges opp av ordningene. Dette gjelder særlig personer som har store og sammensatte behov.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti slutter seg til Regjeringens vurdering om at utfordringen fremover blir å målrette velferdsordningene slik at disse når de som har mest behov for dem.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke at en stor gruppe personer som sliter når det gjelder å få pengene til å strekke til, er mange av landets minstepensjonister som ikke har hatt anledning til å kunne legge seg opp sparepenger gjennom et langt liv. Det er mildt sagt overraskende at disse personene ikke blir nevneverdig omtalt i meldingen på tross av at en rekke minstepensjonister ikke klarer å forsørge seg selv grunnet at utgiftene til mat, klær, medisiner og bolig langt overstiger den pensjon de får utbetalt.

Den underregulering som har funnet sted når det gjelder pensjoner, har ført til at mange har kommet i en særdeles vanskelig økonomisk situasjon over tid. Dette er et område som må prioriteres i fremtiden.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at hovedbudskapet i meldingen er at det er de personer som av en eller annen grunn er på utsiden av arbeidslivet, som er verst stilt når det gjelder å kunne forsørge seg selv, og derfor også i mange tilfeller kommer innenfor det som betegnes som fattige. Det at personer som ikke har mulighet til å forsørge seg selv, er overrepresentert i statistikken hva angår "fattige" kan vel ikke komme som noen overraskelse på noen. Det er derfor etter disse medlemmers mening viktig at man målretter tiltak opp imot det faktum at den enkelte som har mulighet for det, både har en rett og plikt til å forsørge seg selv gjennom eget arbeid. Det er derfor viktig at en også sørger for at de sosiale velferdsordningene er innrettet slik at det til enhver tid lønner seg å arbeide.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil sterkt understreke at en av de viktigste faktorene i forbindelse med visjon, mål og strategier for å bekjempe fattigdom er en god kommuneøkonomi. Kommuneøkonomien er av avgjørende betydning for et velfungerende tiltaks- og hjelpeapparat og for god, forventet tjenesteyting som kan gjøre hverdagen enklere og bedre for mange vanskeligstilte. En vanskelig og utilstrekkelig kommuneøkonomi fører etter disse medlemmers mening til det motsatte. En kommuneøkonomi som stadig må basere inntektssida på økende avgifter og egenandeler belaster spesielt de i samfunnet som har lavest betalingsevne. Dette er enkeltmennesker og grupper som kommunene isteden burde ha økonomi til å skjerme for bl.a. høye egenandeler og maksimale avgifter.

Disse medlemmer viser til at gode ordninger for etter- og videreutdanning er et viktig middel til å avskaffe fattigdom. Hvis en skal få flest mulig ut i arbeid, må det etter disse medlemmers syn legges bedre til rette for etter- og videreutdanning, ikke minst for de som av ulike grunner har vært uten arbeid i lengre tid. Behovet for oppdatert kunnskap og kompetanse blir stadig viktigere i alle typer arbeid, men undersøkelser tyder på at ansatte i lavtlønnsyrker i mindre grad får muligheten til etter- og videreutdanning. Disse medlemmer mener det er av stor betydning å styrke finansierungsordningene for etter- og videreutdanning, for å sikre alle muligheten til kompetanseheving.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil understreke at eldre mennesker med lav inntekt ofte har store problem med sine faste utgifter. Økonomien for disse menneskene er slik at de heller ikke føler de kan leve et fullverdig liv verken i eget hjem eller sammen med andre. Disse medlemmer mener at den åpne eldreomsorgen, helsestasjonene og sosialkontorene må følge opp den eldre befolkningsgruppen slik at fattigdom både økonomisk og velferdsmessig kan forebygges mest mulig. Det er viktig å motvirke at eldre føler alderdommen som vanskelig og uverdig. Disse medlemmer mener at det offentlige hjelpeapparatet sammen med den frivillige innsatsen som finnes, samordner tiltakene slik at en kan motvirke forhold som ensomhet, feilernæring, passivitet og uverdige sosiale og økonomiske levekår.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil vise til de fem strategiene for utjamning av forskjeller slik de foreslås i Utjammingsmeldinga. Disse medlemmer holder fast ved at

- en mykere arbeidslinje
- en mer sosial boligpolitikk
- et mer finmasket sosialt sikkerhetsnett
- bedre offentlige tjenester
- et mer rettferdig skattesystem

fortsatt skal være strategiene for å bekjempe fattigdom. Disse medlemmer mener det er feil at Regjeringa ikke vil satse så bredt som Utjammingsmeldinga la opp til.

3.2.1 Inkludering av personer uten arbeid

Komiteen understreker at det viktigste i arbeidet mot fattigdom er å føre en generell økonomisk politikk som har "arbeid til alle" som hovedmål. Alle som evner det, skal ha rett til å arbeide. Alle som ikke er i ordinært arbeid, må likevel få anledning til å bruke sine evner til å gjøre en innsats i fellesskapet. Velferdsordningene i samfunnet skal stimulere til aktivitet, ikke til passivitet.

Komiteen mener at hjelpeapparat og stønadsutforming må utvikles til i enda større grad å stimulere til å delta i arbeid eller aktivitet. Det må bli lettere å kombinere trygd og arbeid, og det skal som en hovedregel

lønne seg å være mest mulig aktiv. Komiteen mener at det ved utforming av tilbud bør legges større vekt på kvalifisering gjennom arbeid, aktiviteter eller utdanning. Fokus på kvalifisering og deltakelse vil bidra til å forhindre sosial isolasjon og helseproblemer som ofte oppstår hos mennesker som er ufrivillig passive eller opplever at fellesskapet ikke trenger dem. Der er viktig å legge til rette for at yrkeshemmede finner en varig plass i arbeidslivet, og motvirke at antall passive uførepensjonister fortsetter å øke.

For å oppnå resultater understreker komiteen at det må benyttes et bredt spekter av lønns- og stimuleringsstiltak rettet mot det ordinære arbeidslivet for å unngå utstøting og tilrettelegge for reinntrøden. I tillegg må kommuner og frivillige virksomheter i samarbeid med de ansattes organisasjoner stimuleres til å utvikle egnede og meningsfulle aktiviteter for personer som av ulike grunner ikke er aktuelle for ordinært lønnsarbeid eller trenger jobbtrening.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil vise til at forskning viser at utdanning i stor grad kompenserer for noen typer funksjonshemming. En viktig strategi for å motvirke diskriminering og sikre alle like muligheter til selv å velge arbeid er derfor å øke funksjonshemmedes muligheter til utdanning, attføringstilbud, tiltak og oppløring, for å kunne konkurrere på arbeidsmarkedet.

Dette gjelder rett til inntak på studier ut fra del- og realkompetanse gitt i etter- og videreutdanningsreformen, rett til nødvendige hjelpemidler og pedagogisk tilrettelegging i undervisningen, rett til tilpassede eksamens- og evalueringsformer, transportordninger og ikke minst nok tilpassede studentboliger. Disse medlemmer mener det er behov for lovendringer som sikrer funksjonshemmede reell tilgang på utdanning på linje med andre.

Disse medlemmer vil vise til at Arbeidsdirektoratet i pressemelding fra 23 oktober 2002 skriver at:

"Skolegang gir mange yrkeshemmede jobb. Yrkeshemmede som tar utdannelse, kommer i større grad enn andre yrkeshemmede tilbake i arbeid etter avsluttet attføring. Over halvparten av yrkeshemmede som har tatt skolegang som en del av sin yrkesrettede attføring, kommer i jobb, framgår det av Rapport om arbeidsmarkedet nr. 2-2002 fra Aetat Arbeidsdirektoratet.

Undersøkelsen viser at 52 prosent av de yrkeshemmede som tok skolegang kom i arbeid etterpå. Dette er mer enn tilsvarende tall for alle yrkeshemmede, der 45 prosent kommer i jobb.

Mange yrkeshemmede velger å fortsette med egenfinansiert utdannelse etter at skoletilbudet som er finansiert av Aetat er avsluttet. I perioden mai 2001 til september 2002 gjaldt det 9 prosent av gruppen."

Disse medlemmer påpeker at Aetat må ha virkemidler og policy som tar hensyn til viktigheten av utdanning for funksjonshemmede, og at attføring og tiltakenes varighet og kompleksitet innrettes etter best mulig måloppnåelse. Funksjonshemmede må møtes av holdninger som oppmunter til utdanning. Disse medlemmer vil påpeke viktigheten av at det utarbei-

des årlige rapporter som viser funksjonshemmedes vilkår og situasjonen på arbeidsmarkedet, og ber Regjeringen følge dette opp.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil også påpeke viktigheten av å få i gang introduksjonsprogrammer for flyktninger og asylsøkere. Språk og kunnskap om arbeids- og samfunnsliv er en nøkkel til deltakelse i arbeidsmarkedet, likestilling og inkludering. Introduksjonsprogrammet bør også gjelde ved familiegjennforening ved ekteskap, fordi erfaring viser at særlig kvinner med minoritetsbakgrunn ikke får lære seg norsk og risikerer å være helt avskåret fra yrkesdeltakelse og integrering og gjennom det risikere å havne i ei fattigdomsfelle.

3.2.2 Inkludering av barn og ungdom

Komiteen vil understreke behovet for å sikre alle barn rett til rimelig barnehageplass.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at skolefritidsordningen er et viktig lovpålagt tilbud som mange familier er avhengig av. Skolefritidsordninger representerer en trygghet for mange foreldre, slik at de vet at barna har det bra mens de selv er på jobb. Flertallet mener det er viktig at barnehager og skolefritidsordninger har god kvalitet og er billige, slik at ingen velger å ikke delta i arbeidslivet fordi utgiftene til godt barnetilsyn er for store.

Flertallet vil understreke at opplæringen i skolen skal motvirke ulikheter og gi et likeverdig grunnlag for alle, samtidig som opplæringen skal skape vekst og muligheter for den enkelte. Dette betyr at skolen må være et satsningsområde.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil peke på kommuneøkonomiens viktige rolle i arbeidet for å fjerne fattigdom - ikke minst gjelder dette fattigdommen blant barn og unge. En svært trang kommuneøkonomi har tvunget mange kommuner inn i en situasjon med høy foreldrebetaling i barnehagene, forskjellige typer egenbetaling i skolen og høy foreldrebetaling i skolefritidsordningen. Dette rammer barn i familier med trang økonomi ekstra hardt. Det kan på den ene side føre til at de ikke får del i det trygge og sosialt utviklende tilbudet barnehager og SFO representerer, eller det representerer så store utgifter for noen barnefamilier at det bidrar til fattigdomsutvikling.

Disse medlemmer viser til at norske forskningsinstitusjoner samstemt har trukket fram billigere barnehager og fritidstilbud og gratis skole og SFO som noen av de viktigste tiltakene mot barnefattigdom i sine innspill til Regjeringen.

Disse medlemmer viser til at skolefritidsordningen ble startet for å gi alle skolebarn trygt tilsyn før og etter skoletid. En fersk evaluering av skolefritidsord-

ningen tyder på at behovet for dette tilbudet har økt de siste årene, med flere aleneforsørgere og flere yrkesaktive kvinner.

Disse medlemmer vil peke på at Regjeringen i budsjettet for 2003 fikk støtte av stortingsflertallet for å halvere tilskuddet til skolefritidsordningen. Konsekvensene av dette er at mange kommuner nå øker egenbetalingen i SFO. Dette har ført til at flere barnefamilier ikke lenger har råd til å bruke tilbudet, men ser seg nødt til å trekke barna ut av ordningen. Kuttet i SFO-tilskuddet bidrar på den måten til en ytterligere forsterkning av fattigdomsutviklinga.

Disse medlemmer viser til at Stortinget i Budsjett-innst. S. nr. 12 (2002-2003) ba Regjeringen legge fram en plan for utviklingen av SFO, og understreker betydningen av at dette blir gjort så raskt som mulig.

Disse medlemmer mener at den offentlige skolen skal være gratis. Disse medlemmer mener at det er uakseptabelt at foreldrene må finansiere undervisningsmateriell eller leirskole. Det må sikres at gode offentlige velferdsordninger kan benyttes av alle. Disse medlemmer viser til at statsbudsjettet for 2003 har resultert i at kommunene må prioritere mellom krevende lovpålagte oppgaver. Disse medlemmer har merket seg at flere kommuner melder om økning av foreldrebetalingen også i skolefritidsordningene, og at noen foreldre av den grunn må si opp tilbudet. Dette rammer småbarnsforeldre, og dette er ingen god familiepolitikk. Disse medlemmer vil minne om at SFO handler om trygghet for de yngste skolebarna. I mange familier er begge foreldrene ute i arbeid, og det er behov for et omsorgs- og tilsynstilbud for småskolebarna både før og etter skoletid.

Disse medlemmer mener at skolefritidsordningen må gjøres billigere, slik at alle har mulighet til å benytte seg av den.

Disse medlemmer viser til at prinsippet om gratis grunnskole ble strammet inn av Stortinget i 2002. Dette innebærer at det ikke lenger er lov til å ta foreldrebetaling for f.eks. eksempel leirskoleopphold. En trang kommuneøkonomi fører imidlertid til at undervisningstilbud som leirskole, ekskursjoner og andre spennende undervisningsopplegg utenfor skolen kan stå i fare for å falle bort. Dette vil ramme barn fra familier med dårlig økonomi hardest fordi de har mindre muligheter enn andre barn til å ta del i slike opplevelser på fritida.

Disse medlemmer vil derfor understreke at kommuneøkonomien må sikre en grunnskole som kan tilby denne typen undervisningsformer.

Disse medlemmer mener derfor at en betydelig bedring av kommunenes økonomi er en forutsetning for å lykkes i kampen mot fattigdom - spesielt den fattigdommen som rammer barn.

Disse medlemmer vil understreke at barns fattigdom er et offentlig ansvar.

Disse medlemmer påpeker at ingen er mer avhengig av at skolen er god, gratis og mangfoldig enn barn som lever i familier med lite penger. Skolen må være trygg, moderne og ha god kvalitet på undervisningen. Skolen må gi gode opplevelser og inspirasjon

og muligheter til å ta evner og talenter i bruk og tilby sosialt fellesskap som ikke koster penger. Det er viktig for at ikke fattigdommen skal gå i arv til neste generasjon. Derfor kan en god skole med nok og moderne IKT-utstyr og velutrusta bibliotek kompensere for forskjellene mellom hva folk har tilgang på hjemme og gi alle barn likere muligheter i utdanningssystemet og arbeidslivet.

Disse medlemmer vil vise til at gratisprinsippet ble innstrammet av Stortinget før jul. Lovverket er på plass og må nå følges opp med mer penger til bl.a. leirskoler, slik at ikke tilbudet faller bort.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil vise til den presisering av opplæringsloven som ble vedtatt i Odelstinget i desember 2002, og som tydeliggjør at grunnskoleopplæringen skal være gratis. Loven som trådte i kraft omgående, innebærer at ingen elever av økonomiske grunner kan bli utestengt fra aktiviteter som inngår som en del av opplæringen.

Disse medlemmer understreker at tiltak i forhold til barnehager og skolefritidsordninger ikke er omtalt i St.meld. nr. 6 (2002-2003).

Disse medlemmer vil påpeke at det i forbindelse med fattigdomstiltak må være viktig å sørge for at fattige barnefamilier får redusert foreldrebetaling i skolefritidsordningen.

Disse medlemmer viser til at tilskuddet til SFO skal innlemmes i kommunenes rammetilskudd fra 1. august 2003. Den enkelte kommune kan på bakgrunn av dette innføre graderte og om nødvendig gratis satser til SFO.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil fremheve betydningen av å få mer kvalifisert personale for å sikre kvaliteten på SFO. Videre mener disse medlemmer at ingen foreldre skal betale mer enn 1 000 kroner for full plass på SFO, og på sikt vil disse medlemmer ha som mål en maksimalpris på 760 kroner for full plass.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil peke på at mange kommuner pga. halveringen av stats-tilskudd for 2003 nå hever egenbetalingen i SFO. Flere foreldre får som en konsekvens av dette vansker med å benytte seg av ordningen. Dette medlem vil understreke at SFO er en svært viktig del av barn og unges oppvekstmiljø og derfor må få større oppmerksomhet og mer ressurser. Dette medlem går inn for at SFO skal ha en kvalifisert leder, og at det i staben må være faglig kompetanse til å håndtere barn med spesielle behov, og at ut over det er det ikke nødvendig at alle ansatte har spesiell faglig eller pedagogisk bakgrunn. Dette medlem vil understreke at det er vesentlig at pris ikke blir en hindring for å kunne benytte seg av tilbudet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil påpeke

at Regjeringens politikk for flere privatskoler legger til rette for segregering etter trosretning, inntekt og personlige preferanser framfor integrering. Konsekvensene er klart negative og bidrar verken til integrering av innvandrere eller sikrer at alle barn går sammen og er inkludert i sin nærscole.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke at barna som vokser opp i fattige familier, er mer enn andre avhengig av gratis og rimelige offentlige kultur- og fritidstilbud for å kunne delta i sosiale fellesskap på lik linje med andre. Derfor er det helt avgjørende at skolefritidsordningen er god og billig, og at det finnes fritids- og kulturarenaer som er åpne for de som ikke kan betale kontingenter og inngangspenger. De fleste aktiviteter koster penger i form av utstyr, medlemsavgifter og inngangspenger, enten det er idrett, musikk eller annet. Dette er i seg selv et vanskelig hinder. Derfor er en god skole og bred og god kultur- og fritidssatsing i kommunene helt avgjørende for livskvaliteten og videre muligheter for barn i fattige familier.

Disse medlemmer mener at den kommunale musikk- og kulturskolen er viktig for å gi barn og unge mulighet til å utøve og oppleve kultur. Målet må være å gi alle som ønsker plass i musikk- og kulturskolene, et tilbud. Disse medlemmer mener at man fortsatt må ha et tak på foreldrebetalingen, men at dette taket må settes lavere enn i dag, slik at foreldrenes økonomi ikke spiller inn på muligheten for deltakelse i kulturskolene. Kulturskolen skal være en kulturskole for alle, og ikke for noen få.

Disse medlemmer vil påpeke viktigheten av at alle barn kan gå i samme skole og ikke segregeres etter inntekt, trosretning eller evner og anlegg.

Disse medlemmer mener at kultur og kunst gjør samfunnet rikere på opplevelser og utfordringer som gir oss muligheter til å utvikle skapende evner og identitet. Det nysgjerrige, kreative og skapende mennesket bidrar til å skape et samfunn med variasjon, nytenking, toleranse og plass til utfoldelse. Kunst og kultur må være en sentral del av morgendagens kunnskapssamfunn.

Det er særlig viktig å gi alle barn og unge muligheter til å være aktive deltakere i og oppleve kunst og kulturytringer. I et så gjennomkommersialisert samfunn som vårt, der det å handle og hva du handler, blir en helt sentral arena for identitet, blir fattigdom svært ekskluderende. Det finnes svært få fritids- og fellesarenaer der ikke betalingsevnen spiller en rolle for adgangen til disse arenaene. Ikke engang grunnskolen er helt gratis. Dersom kjøpesamfunnets innvirkning på selvilde og sosial tilhørighet skal kunne reduseres, må fellesarenaer for opplevelser, aktivitet og kultur være tilgjengelig for alle.

Disse medlemmer mener at på alle kunstfelt er samarbeid og kontakt mellom skole og kulturliv viktig for å sikre barn og unge "kulturell bagasje". Samarbeidet mellom kulturlivet og skolen må utvikles videre.

Det er en utfordring å sikre ungdom bedre muligheter til utfoldelse og opplevelser innenfor egne kulturuttrykk.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at det må lages rammer for at aldersgruppene skal kunne skape og oppleve kunst sammen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener at kulturlivet har for trange kår. Kulturlivet trenger mer enn rosende ord i festtaler. For å få et løft mener dette medlem at bevilgningene til det statlige kulturområdet må økes opp til minst 1 prosent av statsbudsjettet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener det må være et mål at også den videregående skolen skal være gratis, og at elevene ikke skal måtte betale for skolebøker. Disse medlemmer mener derfor at det må innføres et bokstipend til alle elever i videregående skole som skal dekke alle utgifter til læremateriell. Disse medlemmer viser til forslag som disse partier har fremma i budsjettet for 2003 på dette området.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ser det som positivt at Regjeringen har slått fast at alle nybygg og påbygg av skoler skal utformes etter prinsippet om "universell utforming". Istedenfor spesielle innretninger for funksjonshemmede skal man sørge for at skoleanleggene bygges slik at de kan benyttes av alle mennesker, uten behov for tilpasninger.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener at også eksisterende skolebygg og utearealer i tilknytning til skolene etter hvert bør oppgraderes til å tilfredsstille dette kravet, og viser til sine forslag i Innst. O. nr. 7 (2002-2003) om å lovfeste prinsippet om universell utforming og be Regjeringen utarbeide en plan for opprustning av eksisterende skoler til universell standard.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at barnehage tilbud til alle som ønsker det, er viktig for barns velferd og utviklingsmuligheter, og for at småbarnsforeldre skal ha mulighet til å kombinere omsorg for barn med arbeid eller utdanning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til stortingsvedtaket om å innføre lovfestet rett til barnehageplass i løpet av stortingsperioden og halvere foreldrebetalingen til maksimalt 1 500 kroner per måned, og forutsetter at dette vedtaket følges opp av Regjeringen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil vise til at kontantstøtten for mange barnefamilier er et godt alternativ, som gir valgfrihet i forhold til omsorgsform.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil særlig påpeke den uheldige konsekvens kontantstøtten har for minoritetskvinnens mulighet til å lære seg norsk og få arbeid fordi familien ut fra økonomisk rasjonale på kort sikt tjener på at mor er hjemme. Disse medlemmer mener det er viktig å bryte en negativ spiral med arbeidsledighet og sosialhjelp som viktigste inntektskilde, spesielt fordi det kan få følger for flere generasjoner. Foreldrene bør være gode forbilder for sine barn, og spesielt er det viktig for integreringen i det norske samfunnet at voksne innvandrere og flyktninger kommer i aktivitet og tar del i arbeidsliv og samfunnsliv. Videre vil dette bedre barns mulighet til raskt og effektivt å lære seg norsk og bli vant til å fungere sammen med andre barn fra ulike bakgrunn. For barna er dette en kompetanse som er nødvendig for å lykkes i skolen og få full nytte av opplæringen.

Disse medlemmer viser til at mange barn og unge har behov for tannregulerende behandling. For mange barnefamilier er dette en stor økonomisk belastning, og vil være ekstra belastende for familier som fra før har lite å rutte med. Det er, slik disse medlemmer ser det, ingen gode grunner for at tannregulerende behandling skal være gjenstand for så mye høyere egenandeler enn annen behandling, og foreslår derfor gratis tannregulering for barn og unge under 18 år. Disse medlemmer viser i denne forbindelse til Sosialistisk Venstrepartis budsjettforslag for 2003.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til egne forslag i Dokument nr. 8:69 (2000-2001) og Innst. S. nr. 273 (2001-2002) om strakstiltak for å bedre situasjonen for fattige barnefamilier og til forslag under behandlingen av Dokument nr. 8:2 (2001-2002).

Disse medlemmer viser til at velferden avgjøres lokalt. Det er et statlig ansvar å sørge for at kommunene gis mulighet til å tilby en grunnskole uten egenandeler, en barnehageplass også til dem som ikke kan betale, og stille bolig til rådighet også til sine mest vanskeligstilte. Sosialhjelpssatsene avgjøres i kommunene. Det er imidlertid et statlig ansvar å gi kommunene mulighet til å sikre et sosialhjelpsnivå det går an å leve av.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til Dokument nr. 8:2 (2001-2002) fra Senterpartiet om tiltak for å motvirke fattigdom i Norge. De sentrale forslagene i forslaget var:

- Revidere de veiledende satsene for sosialhjelp slik at de kommer på nivå med SIFOs satser for et standardbudsjett. Det må i tillegg være mulig å få dek-

ket uforutsette utgifter for eksempel til nødvendige medisiner, lege- og tannlegebehandling.

- Barnetrygd og engangsstønad skal ikke regnes med i inntekten ved beregning av sosialhjelpen.
- Rett til gratis barnehageplass/SFO for barn i familier som har sosialhjelp og/eller trygd som hovedinntekt.
- Engangsstønad skal ikke regnes som inntekt.
- Hospits er uegnet som bolig for barnefamilier.
- Grunnskolen skal være gratis.
- Kommunene må tilføres ressurser for å dekke de økte kostnadene dette innebærer for kommunene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at det under behandling av denne saken ble flertall for å be Regjeringen sørge for at bruk av hospits som boligløsning for barnefamilier opphører. Et stort mindretall ber Regjeringen vurdere en ordning med fortrinnsrett til og gratis barnehageplass og SFO til alle barn som har foreldre som har sosialhjelp og/eller trygd under et visst nivå som hovedinntekt. Det samme mindretallet ber Regjeringen sikre gjennomføring av opplæringslovens intensjon om en gratis grunnskole uten egenbetaling.

3.2.3 *De enkelte aktørenes rolle*

Komiteen er gjort kjent med at mange dessverre opplever det offentlige hjelpeapparatet som et problem i seg selv. Dette svekker tilliten til velferdsstaten og oppslutningen om fellesskapsløsningene. Komiteen mener tjenestene i sterkere grad må utvikles slik at hjelpeapparatet fungerer som en medspiller og ikke som en motpart for folk som trenger støtte. Kompetanseutviklingen i hjelpeapparatet har vært stor, og kapasiteten kan ytterligere styrkes ved en bedre samordning av tjenestene. Komiteen viser til tidligere enstemmig vedtak i budsjettinnstillingen for 2001, der det heter:

"Stortinget ber Regjeringen utrede spørsmålet om en felles etat for sosial-, arbeidsmarkeds- og trygdeetaten og legge saken frem for Stortinget på egnet måte i løpet av 2002."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til den forestående behandling av St.meld. nr. 14 (2002-2003). Flertallet viser til at St.meld. nr. 14 (2002-2003) er en deloppfølging av intensjonene i Velferdsmeldingen og vedtak fattet i forbindelse med behandlingen av Utjamningsmeldingen, der hovedmålet var å sørge for sosial trygghet for utsatte grupper. Flertallet ser at det kan synes som om dette målet er endret i St.meld. nr. 14 (2002-2003) kap. 6 "Utfordringer og mål", der det heter:

"Regjeringen har i St.meld. nr. 6 (2002-2003) Tiltaksplan mot fattigdom, analysert og trukket opp en strategi for å møte fattigdomsproblemet. I denne meldingen setter Regjeringen søkelyset på de sentrale

utfordringene det norske velferdssamfunnet står overfor på områdene sysselsetting og inntektssikring, og en legger fram en strategi for organisatoriske reformer på disse områdene."

Komiteen understreker at sysselsetting og inntektssikring nettopp er viktige virkemidler i å motvirke fattigdom og utjamning av levekår. Komiteen understreker videre at det offentlige tjenestetilbudet må være så godt og omfattende at vi sikrer både det forebyggende arbeidet og målrettet oppfølging av individet. Frivillige organisasjoner bør fortsatt spille en viktig rolle i samarbeid med og som supplement til de kommunale myndigheters virkemidler.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti har merket seg at målsettingene med tiltaksplanen mot fattigdom er sammenfallende med målsettingene i St.meld. nr. 14 (2002-2003), Samordning av Aetat, trygdeetaten og sosialtjenesten. Begge meldinger setter fokus på behovet for bedre velferdstjenester med sikte på at flere kan forsørge seg selv gjennom arbeid. Tiltaksplanen mot fattigdom inneholder målrettede tiltak for å hjelpe mennesker ut av fattigdom gjennom arbeid, målretting av velferdstjenestene og sosial inkludering.

Disse medlemmer viser til at det i St.meld. nr. 14 (2002-2003) foreslås en ny organisering av velferdstjenestene for å sikre bedre samordning og brukervennlighet. Den nye organiseringen skal legge bedre til rette for å hjelpe mennesker til arbeid eller aktive tiltak.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til egne forslag om Aetat, trygdeetaten og sosialtjenesten i flere budsjettinnstillinger og i innstillingen til Utjamningsmeldingen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til betydningen av å ha økonomisk kompetanse på sosialkontorene, slik at de kan yte faglig god økonomisk rådgiving. Sosialkontorene må kunne yte profesjonell bistand i møtet med kreditorer, slik at flere kan få til frivillige gjeldsordninger og få orden på sin økonomi.

Disse medlemmer viser til komiteens eneste merknad under kap. 621 post 71 i Statsbudsjettet for 2003 (Budsjett-innst. S. nr. 11 (2002-2003)) der følgende sies:

"Post 71 Tilskudd til frivillig arbeid

Komiteen ser på arbeidet til frivillighetssentralene som svært viktig og viser til at sentralene skal fungere som en møteplass og være et viktig bindeledd mellom folk som ønsker å gjøre en frivillig innsats. Lokale frivillige organisasjoner, menigheter og kommuner er viktige for at frivillighetssentralene skal ha et sterkt lokalt engasjement og god lokal forankring. Komiteen har merket seg at 246 sentraler nå er i drift.

Komiteen vil vise til at opprettelse og drift av frivillighetssentralene har vært en suksess siden starten i 1994. Ideen om at stat og kommune skulle gå sammen i en offentlig dugnad sammen med frivillige, har vist seg å være svært vellykket. Komiteen vil peke på at fri-

villighetsarbeidet har stor betydning, ikke minst for å fremme brukernes interesser og synspunkt. Det er viktig å styrke dette arbeidet samtidig som flere sentraler må kunne opprettes. Komiteen vil dessuten vise til at hver tilsatt i dette arbeidet utløser 2,5 årsverk i tillegg. Dette er frivillige ildsjeler som gjør store og små tjenester for enkeltmennesker og andre hele året uten noen form for godtgjørelse. Komiteen vil fastholde at ikke minst i forhold til forebygging og trivsel er dette arbeidet viktig også samfunnsmessig."

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet foreslo en økning av budsjett-posten for frivillighetssentraler med 12 mill. kroner. Dette var begrunnet i bedre driftsforhold for frivillighetssentralene og en mulighet for opprettelse av flere sentraler, noe det er stor interesse for. Dessverre ble det ingen tilslutning til dette forslaget.

Frivillighetssentralene har en viktig rolle i forebyggingsarbeidet. Gjennom sentralenes virksomheter får vanskeligstilte hjelp og støtte uten å måtte betale for det. Den kontaktskapende virksomheten er av uvurderlig betydning og kan motvirke ensomhet og sosial utstøting. Innenfor frivillighetssentralenes virksomhetsområde møtes ofte barn og eldre, innvandrere og fastboende, og personer som vil og kan gi hjelp og bistand til de som trenger slik støtte.

Etter dette medlems mening er dette arbeidet noe av det viktigste vi kan stimulere og støtte for sosial og velferdsmessig forebygging og utjamning.

4. TILTAK

4.1 Sammendrag

Regjeringens tiltaksplan har en tidsramme fra 2002 til 2005. Regjeringen vil følge opp tiltaksplanen mot fattigdom i forbindelse med de årlige statsbudsjettene. I tillegg tar Regjeringen sikte på en gjennomgang av velferdsordningene og organiseringen av velferdstjenestene.

Blant tiltak spesielt rettet mot å få flere innvandrere og flyktninger i arbeid nevnes introduksjonsstønad, arbeidsmarkedsrettet kvalifisering, dokumentasjon av realkompetanse, bedre oppfølging av unge innvandrere som ikke har fullført grunnskolen og bedre undervisning for språklige minoriteter.

Som særskilte arbeidsrettede tiltak for langtids sosialhjelpsmottakere nevnes målrettede arbeidsmarkeds-tiltak som innebærer at den enkelte så raskt som mulig, og senest innen tre år, skal sikres tilbud om kvalifisering eller arbeid. Regjeringen vil videreføre forsøket med helhetlig kommunalt ansvar for langtids sosialhjelpsmottakere.

Som tiltak for ungdom i risikozonen vises til forslag om målretting av 1 000 plasser i arbeidsmarkeds-tiltak.

Regjeringen vil videreføre arbeidet med å reaktivisere uførepensjonister, og det vises til at Rikstrygdeverket i samarbeid med Aetat har utarbeidet et opplegg for dette. Når det gjelder tiltak for uførepensjonister, vises det ellers til Ot.prp. nr. 102 (2001-2002) der det foreslås en omlegging av trygdereglene for å få flere i arbeid gjennom en ny tidsbegrenset uførestønad og heving av minstestøtten ved utføring og rehabilitering.

Som tiltak for enslige forsørgere nevnes forbedring av overgangsstøtten og målrettede arbeidsmarkeds-tiltak.

Målretting av velferdsordningene er et hovedanliggende for Regjeringen, og som tiltak for å oppnå dette nevnes økning av bostøtteordningen. Videre vil Regjeringen gjennomgå regelverket for Husbanken og for bostøtten med sikte på bedre målretting, og den vil gjennomføre boligtiltak for vanskeligstilte barnefamilier, unge uføre og enslige sosialhjelpsmottakere i de største byene. Regjeringen vil også legge opp til at det offentlige og private utbyggere skal samarbeide om rimelige utleieboliger for vanskeligstilte.

Regjeringen vil videreføre kompetanse- og kvalitetshevende tiltak i sosialtjenesten.

Regjeringen vil vurdere en lovhjemmel i lov om sosiale tjenester som gir rett til en individuell plan for å løse sosiale problemer og komme i arbeid eller aktivitet.

Som tiltak for å målrette velferdsordningene i forhold til innvandrere og flyktninger nevnes supplerende stønadsordning for pensjonister med kort botid i Norge.

Bedre målretting av tiltak for barn og barnefamilier skjer gjennom økning av barnetillegget til uføre- og alderspensjonister med barn under 18 år, økning av barnesatsene i de veiledende retningslinjene for økonomisk sosialhjelp, forbedring av bostøtteordningen, omlegging av støtteordning for unge elever med rett til videregående opplæring og gjennom barneverntjenesten.

Som tiltak for rusmiddelmissbrukere nevnes styrking av behandlingsskapiteten og helsetilbudet til rusmiddelmissbrukere, forsøk med ambulerende miljøteam og tiltak for bostedsløse rusmiddelmissbrukere.

Når det gjelder tiltak for mennesker med psykiske problemer, vises det til Opptrappingsplanen for psykisk helse 1999-2006, og det uttales at denne vil motvirke fattigdom hos mennesker med psykiske lidelser både gjennom å forebygge utvikling av psykisk sykdom, bedre behandlingstilbud, og styrket hjelp til mestring i hverdagen ved psykisk sykdom.

Som tiltak for bostedsløse framholdes at Regjeringen vil styrke og utvikle oppfølgingstjenester tilknyttet bolig i storbykommunene.

Med hensyn til tiltak for funksjonshemmede og kronisk syke vises det til ny skjermingsordning for egenbetaling for helsetjenester (egenandelstak 2).

Når det gjelder tiltak for barn og unge, vises det til videreutvikling av oppfølgingstjenestens arbeid for å hindre at ungdom faller ut av videregående opplæring. Regjeringen viser videre til den opprustningen av skolehelsetjenesten i videregående opplæring og helsestasjon for ungdom som ligger i Opptrappingsplanen for psykisk helse, og til opptrapping av tilskuddsordningen "Ungdomstiltak i større bysamfunn".

Regjeringen viser til at følgende tiltak for å øke deltagelsen i samfunnet for barn og unge med innvandrerbakgrunn er presentert i en egen tiltaksplan i juni 2002:

- bedre språk- og samfunnskunnskaper hos barn og foreldre, og mer foreldresamarbeid
- bedre oppfølging av enslige mindreårige
- større deltagelse fra innvandrerungdommen i kultur og idrett
- bedre kriminalitetsforebyggende arbeid i forhold til innvandrerungdom
- selvstendigjøring for bedre helse

4.2 Komiteens merknader

4.2.1 Tiltak for å få flere i arbeid

Komiteen vil understreke at arbeid til alle er til det beste både for den enkelte og for samfunnet. Det at folk står utenfor arbeidslivet, er den største årsaken til fattigdom. Det viktigste politiske grep en kan ta for å kjempe mot fattigdom, er å få folk ut i arbeid.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, mener at høy sysselsetting også er det beste fordelingstiltak for utjamning av forskjellene mellom folk. Flertallet viser også til St.prp. nr. 44 (2002-2003) om styrket innsats mot arbeidsledighet og endringer i statsbudsjettet for 2003.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen for å kvalifisere flest mulig av de som står utenfor arbeidslivet til arbeid, om å øke kapasiteten på gode, kortvarige yrkesretta kurs i takt med økningen i antall arbeidsløse."

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener det er helt nødvendig å styrke innsatsen mot arbeidsløsheten. Disse medlemmer mener Regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett for 2004 ved dimensjonering av arbeidsmarkedstiltakene må ta langt sterkere hensyn til

- funksjonshemmede som er tydelig underrepresentert i arbeidslivet, jf. AM-rapport av mars 2003
- innvandrere - særlig kvinner har liten deltaking
- ungdom under 25 år må sikres jobb eller utdanning
- langtids sosialhjelpsmottakere
- personer med psykiske problemer

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen ved utforming av arbeidsmarkedstiltakene for 2004 styrke innsatsen overfor funksjonshemmede, innvandrere, ungdom, langtids sosialhjelpsmottakere og personer med psykiske problem."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til sine

respektive forslag fremmet i budsjettinnstillingene om økt satsing på Aetat og flere tiltak og til forslag under behandlingen av St.prp. nr. 44 (2002-2003).

4.2.1.1 TILTAK FOR INNVANDRERE OG FLYKTNINGER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, slutter seg til de tiltak Regjeringen arbeider med.

Komiteen mener at de to mest sentrale elementer i integreringspolitikken skal være arbeid og norskopplæring. I Innst. S. nr. 129 (2001-2002) ble Regjeringen pålagt å snarest mulig innføre et obligatorisk introduksjonsprogram for både flyktninger og de som får opphold på humanitært grunnlag. Komiteen har merket seg at Regjeringen følger opp dette. Manglende språkkunnskaper og problemer med å få jobb er de største problemene den etniske minoritetsbefolkningen har i dag. Mange er overkvalifiserte for de jobbene de har. Noe av dette kan avhjelpe med bedre godkjenningsordninger for studiekompetanse fra utlandet. Komiteen viser til Ot.prp. nr. 28 (2002-2003) Lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2004 sørge for nødvendige virkemidler for gjennomføring og finansiering av obligatorisk norskopplæring og introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere og forenkling av godkjenningsordninger for studiekompetanse og fagutdanninger fra utlandet."

Disse medlemmer viser til at Regjeringen og Fremskrittspartiet i statsbudsjettet for 2003 fjernet norskopplæringen for asylsøkere i mottak. Disse medlemmer vil vise til at lange perioder i passivitet er negativt. Erfaring tilsier at jo før en kommer i gang med tiltak, kompetanseheving og språkopplæring, jo bedre er det. Mange av de som nå ikke får språktrening, vil komme til å få opphold. De som blir sittende lenge i mottak, blir både sosialt og arbeidsmessig satt tilbake, og muligheten til å lykkes med å inkludere og integrere flyktningene i samfunnet reduseres kraftig.

Et opphold som innebærer aktivitet og opplæring, gjør situasjonen lettere for alle parter og bidrar til å minke risikoen for å havne i økonomisk fattigdom uten arbeid. Dagens praksis må endres til mer opplæring, og språk- og arbeidslivsopplæring må settes inn på et langt tidligere tidspunkt enn i dag.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag for å sikre en bedre oppfølging av barn og ungdom med innvandrerbakgrunn:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere tiltak og økonomisk støtte for bedring av norskopplæringen og oppfølgingen av barn og ungdom med innvandrerbakgrunn i

grunnskolen med det mål at flere fullfører videregående opplæring, og at flest mulig elever går over fra "norsk som andrespråk" til ordinær norskundervisning."

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til de mange reaksjoner som er kommet fra kommunene, på Regjeringens usolidariske fjerning av norskopplæringen for asylsøkere slik det ble vedtatt i statsbudsjettet for 2003. Dette medlem mener Regjeringen må ta hensyn til den passivitet og mangel på forberedelse til integrering dette medfører, og vurdere saken på nytt i Revidert nasjonalbudsjett.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at det offentlige skal ha et spesielt ansvar for å rekruttere bredt fra hele befolkningen. Om det er kvalifiserte søkere med minoritetsbakgrunn til offentlige stillinger, skal minst én av disse innkalles til intervju. Disse medlemmer ber Regjeringen følge opp dette overfor statlige og kommunale bedrifter, virksomheter og forvaltninger og ber om rapportering om resultater på egnet måte i løpet av 2005.

Komiteen viser til at arbeidsledigheten er høyere blant personer med minoritetsbakgrunn enn befolkningen for øvrig. Med stigende arbeidsledighet er behovene for tiltak økende. Blant de med de laveste inntektene er personer med minoritetsbakgrunn overrepresentert. Særlig gjelder dette kvinner. Komiteen mener at det bør legges vekt på å motivere flere kvinner med minoritetsbakgrunn til å kvalifisere seg for høyere avlønnet arbeid og generelt til å delta mer i familieforsørgelsen ved inntektsgivende arbeid.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2004 sørge for å øke det totale antallet tiltaksplasser for å sikre kvalifisering av personer med minoritetsbakgrunn og legge særlig vekt på tiltak for kvalifisering av kvinner."

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere, Ot.prp. nr. 28 (2002-2003), nå er til behandling i Stortingets kommunalkomité. Flertallet vil videre vise til at Stortinget nylig har behandlet Ot.prp. nr. 25 (2002-2003), jf. Innst. O. nr. 65 (2002-2003), vedrørende endringer i opplæringsloven hva gjelder rett til yrkesprøving. I merknads form slås det der fast følgende:

"Den vedtatte utvidede adgangen til realkompetansevurdering vil gi innvandrere mulighet for yrkesprøving som en måte å synliggjøre yrkeskvalifikasjoner opp mot videregående opplæring på."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil for øvrig vise til at Norsk organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) foretar vurdering/godkjenning av utenlandsk kompetanse på høyere utdanningsnivå

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser ellers til Regjeringens handlingsplan mot rasisme hvor alle statlige virksomheter som et prøveprosjekt frem til 1. juni 2004 pålegges å innkalle minst én søker med innvandrerbakgrunn dersom vedkommende er kvalifisert. Det bes om at Regjeringen legger frem en evaluering av effekten av dette prøveprosjektet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til kommunalkomiteens behandling av Ot.prp. nr. 28 (2002-2003) om introduksjonsloven. Disse medlemmer viser til at dette er en proposisjon som i all hovedsak retter krav til og krever initiativ av innvandrerne. Disse medlemmer mener at dette er den beste veien å integrere innvandrerne i det norske samfunnet. En god integrasjon er videre det viktigste elementet i arbeidet med å få innvandrerne ut i arbeidslivet.

4.2.1.2 TILTAK FOR LANGTIDS SOSIALHJELPSMOTTAKERE

Komiteen tiltrer forslagene for 2003 og mener arbeidet med målrettede arbeidsmarkedstiltak og forsøk med helhetlig kommunalt ansvar for langtidsledige bør videreføres. Komiteen ønsker at de som mottar støtte i form av sosialhjelp eller trygd, skal stimuleres til å være i arbeid og aktivitet. De økonomiske ytelsene bør bidra til å motivere for kvalifisering ved arbeid, utdanning eller annen samfunnsnyttig innsats.

Komiteen legger til grunn at ikke alle kan komme i arbeid, og viser til forslag om gjennomgang av ytelsesnivået.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til St.prp. nr. 44 (2002-2003) om styrket innsats mot arbeidsledighet. I denne foreslår Regjeringen 200 nye stillinger til Aetat og 1 000 flere tiltaksplasser på årsbasis. Flertallet viser også til at Regjeringen følger situasjonen på arbeidsmarkedet for å vurdere ytterligere tiltak dersom det viser seg å være nødvendig.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til forslag om økte bevilgninger til Aetat og tiltaksplasser under behandlingen av St.prp. nr. 44 (2002-2003) der Arbeiderpartiet foreslo at det bevilges midler svarende til et tiltaksnivå økt med om lag 4 000 plasser utover Regjeringens forslag.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til fler-

tallsforslag om økte bevilgninger til Aetat og tiltaksplasser under behandlingen av St.prp. nr. 44 (2002-2003) der komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet foreslo at det bevilges midler svarende til et tiltaksnivå økt med om lag 2 500 plasser utover Regjeringens forslag.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet understreker behovet for årlig justering av sosialhjelpssatsene.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å øke det totale antall arbeidsmarkedstiltak i statsbudsjettet for 2004 for å sikre forsterket ivaretaking av langtids sosialhjelpsmottakere."

"Stortinget ber Regjeringen sikre videreføring og utvidelse av forsøk med helhetlig kommunalt ansvar for langtids sosialhjelpsmottakere inntil eventuell oppfølging av tiltak for samordning av Aetat, trygdeetaten og sosialtjenesten er gjennomført."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke mangelen på prinsipiell avklaring fra Regjeringen og flertallet på hvorfor noen allmenne ytelser som gis til alle uten behovsprøving, i praksis avkortes og behovsprøves bare for de aller fattigste. Barnetrygd er ment å gå til å forsørge barn uten behovsprøving eller skattlegging. Uansett hvor rik du er, får du pengene uavkortet; bare sosialhjelpsmottakere blir behovsprøvd. Dette forsterker skeivfordelingen og rammer barn i fattige familier.

Disse medlemmer påpeker de uakseptable virkningene dette får for de fattigste familiene, og at det er et uakseptabelt prinsipp å ha brede generelle ordninger som overfører store pengesummer til alle barnefamilier unntatt de fattigste. Disse medlemmer vil vise til at å fjerne avkortingen for barnetrygd vil gi flere tusen kroner til de fattigste barnefamilieene. Det vil ikke være noen særfordel for dem, bare likebehandling i forhold til alle andre som får pengene uavkortet. Det er et tiltak som vil virke umiddelbart, og det vil hjelpe de aller fattigste.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at veiledende normering av sosialhjelpssatsene ikke er tilstrekkelig. Det vil ikke verne mot stor ulikhet i sosialhjelpsnivået mellom kommuner og heller ikke forplikte staten til å være med å finansiere et nødvendig løft for de som er uten eller har svært små inntekter. Skal innføring av statlig norm være en garanti mot fattigdom og et løft for de som nå har alt for lave ytelser, må normen være et fast garantert minimum.

Disse medlemmer viser til egne forslag om å heve sosialhjelpssatsene opp til SIFOs nivå.

4.2.1.3 TILTAK FOR UNGDOM I RISIKOSONEN

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, støtter målretting av arbeidsmarkedstiltak for ungdom under 25 år, men mener at det i den nåværende arbeidsmarkedssituasjonen vil være nødvendig å foreta en totalvurdering av hvor mange nye plasser som må opprettes for å sikre et tilstrekkelig antall tiltak for ungdom.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en vurdering i tilknytning til statsbudsjettet for 2004 om det er behov for å øke antall arbeidsmarkedstiltak ytterligere for å sikre tilstrekkelig kapasitet til særskilt innsats for å tilby og følge opp tiltak for ungdom under 25 år."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at ungdomsledigheten er økende, og ber om at ungdomsgarantien gjeninnføres for å sikre alle under 25 år rett til arbeid eller utdanning. Det er viktig at unge ikke kommer inn i et levesett der det ikke stilles krav til dem, og der de føler at det ikke er bruk for dem. Disse medlemmer viser til forslag i Dokument nr. 8:82 (2002-2003) der det foreslås følgende:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om tiltak slik at lagtidsløst ungdom i alderen 20 til 24 år garanteres et tilbud om jobb, utdanning eller arbeidsmarkedstiltak slik at ingen blir gående ledige utover 6 måneder."

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Dokument nr. 8:82 (2002-2003) er til behandling i kommunalkomiteen, og at Senterpartiet vil komme med sine merknader og forslag i forbindelse med denne behandlingen.

Komiteen understreker at ungdom som har begått lovbrudd, er særlig risikoutsatt, både de som er over og de som er under den kriminelle lavalder. Det er viktig å forebygge en videre kriminell utvikling. Den kriminelle aktiviteten har ofte sammenheng med dårlig økonomi, vanskelige hjemmeforhold, psykiatriske problemstillinger og rusmiddelmisbruk. Mange av disse ungdommene har bakgrunn med mangelfull skolegang mv. Komiteen antar at det her er behov for et særskilt godt samarbeid under og etter soning fra flere hjelpeinstanser.

Koordinering mellom forskjellige hjelpetiltak og i overgang mellom et tiltak og neste er i praksis vanskelig for alle med sammensatte problemer. Komiteen mener at sammensatte problemer er et generelt kjennetegn ved familier og individer som er fattige. Komiteen er klar over at sosialtjenesteloven § 3-2 inneholder en bestemmelse som gir en viss mulighet til å se forskjellige tjenester samlet. Hvis det blir påvist

mangler ved de tjenester som andre deler av forvaltningen skal yte til personer med særlige behov, skal sosialtjenesten om nødvendig ta opp saken med rette vedkommende. Er det uklart eller uenighet om hvor ansvaret ligger, skal sosialtjenesten søke å klargjøre forholdet. Komiteen har imidlertid erfaring for at sosialtjenesten ikke alltid får gjennomslag for forpliktende samarbeid, og ønsker å styrke sosialtjenestens koordinerende rolle. Denne problemstillingen er også belyst i St.meld. nr. 14 (2002-2003) i kapittel 6.3.2 "Utfordringer mellom etatene".

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen styrke sosialtjenestens koordinerende rolle og ber om en vurdering av om sosialtjenesteloven bør få en ny bestemmelse om hjelp til helhetlig individuell plan for helse-, sosial- og barneverntjenester."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti påpeker at ungdomsgarantien gjelder tiltak til ungdom under 20 år. Utvidelsen av ordningen for personer i aldersgruppen 20-24 år ble avvirket i 1998 på bakgrunn av en gunstig utvikling på arbeidsmarkedet for denne gruppen. Disse medlemmer viser videre til at Regjeringen allerede har iverksatt forsøksordninger for ungdommer i alderen 20-24 år som mottar sosialstønad, som et ledd i satsingen mot fattigdom.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen tar sikte på å fremme forslag om rett til individuell plan etter lov om sosiale tjenester med det aller første. Dette vil være et viktig tiltak for å sikre at brukere med sammensatte behov får koordinerte tjenester og en sammenhengende tiltaksjkjede.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til Innst. S. nr. 121 (2002-2003), jf. St.meld. nr. 40 (2001-2002) om barne- og ungdomsvernet, der flertallet understreker at:

- "– Tiltak som settes i verk for barn og ungdom, skal være målrettede og troverdige ut fra det enkelte barns totale livsperspektiv.
- Ansvar og oppgaver for barn og ungdom i risikozonen skal til enhver tid være i fokus.
- I møte med familien er faglig og menneskelig kvalitet grunnleggende. Fokus må være respekt, personlig integritet og en samarbeidende holdning.
- Det må være kontinuitet i oppfølgingsarbeidet, og familien bør slippe å forholde seg til mange personer og instanser.
- Barnevernet bør organiseres på en måte som tilrettelegger for nødvendig samarbeid med andre relevante instanser og etater slik at de involverte rettsikkerhet ivaretas."

Disse medlemmer forutsetter at Regjeringen snarest følger opp flertallets intensjoner.

4.2.1.4 TILTAK FOR UFØREPENSJONISTER

Komiteen støtter videreføring av arbeidet med reaktivering av uførepensjonister.

Når det gjelder tidsbegrenset uførestønad, viser komiteen til behandling av Ot.prp. nr. 102 (2001-2002).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil for øvrig understreke at det er dyrt å være syk, og at bl.a. volumet i både statlige og kommunale egenandeler er urovekkende. Unge uføre som ikke har mulighet for deltakelse i arbeidslivet, sliter med dårlig økonomi over tid.

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere nivået på trygde- og sosialhjelpsytelsene og muligheten til å vektlegge økte ytelser ved deltaking i kvalifiseringsarbeid, utdanning eller meningsfull samfunnsaktivitet."

"Stortinget ber Regjeringen redusere bruken av egenandeler på nødvendige helse- og omsorgstjenester, bl.a. gjennom en utvidelse av ordningen med egenandelstak 2."

Komiteen viser til at stønad til barnetilsyn gis til enslig mor eller far som må overlate nødvendig tilsyn med barn til andre på grunn av utdanning eller arbeid utenfor hjemmet. Enslige forsørgere som er uføretrygdet og av den grunn må overlate tilsyn med barn til andre, er i dag ikke berettiget til slik stønad. Det vil være tilfeller der en enslig forsørger som er uføretrygdet, på grunn av sin uførhet ikke kan følge opp barnet med den ønskede aktivitet og stimulering som barn er avhengige av. Det er derfor nødvendig å endre reglene i folketrygden § 15-11 slik at også enslige forsørgere som på grunn av uførhet må overlate nødvendig tilsyn med barn til andre, faller inn under dette regelverket.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i løpet av 2004 vurdere å endre folketrygdens regler om stønad til barnetilsyn til enslig mor eller far slik at også uføre aleneforsørgere som på grunn av sin uførhet må overlate nødvendig tilsyn med barn til andre, også omfattes av dette regelverket."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i løpet av 2004 fremme forslag om endring av folketrygdens regler om stønad til barnetilsyn til enslig mor eller far slik at også uføre aleneforsørgere som på grunn av sin uførhet må overlate nødvendig tilsyn med barn til andre, også omfattes av dette regelverket."

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at Regjeringen i St.meld. nr. 14 (2002- 2003) har varslet en bred gjennomgang av ytelser, stønadsnivå og kvalifiseringstiltak i andre fase av utredningen om arbeidet med samordningen av velferdstjenestene. Innenfor en stønadsreform der arbeid og brukerretting skal være fokus, må blant annet stønadssystemet utformes i lys av dette. Flertallet mener tjenester og tiltak må gi mer rom for fleksibilitet slik at brukerne kan få skreddersydde tilbud som svarer til den enkeltes behov, og som gjør det enklere for brukere å få hjelp til selvforsørgelse.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til Ot.prp. nr. 102 (2001-2002) om tidsbegrenset uførestønad. Her foreslår Regjeringa at stønadsnivået i denne ordninga skal være lavere enn i ordinær uførestønad. Dette er, slik disse medlemmer ser det, et tiltak som vil skape ny fattigdom, og vil derfor gå på tvers av det Regjeringa har som målsetting med sin tiltaksplan mot fattigdom. Dette forslaget vil derfor ikke kunne få disse medlemmers støtte.

4.2.1.5 TILTAK FOR ENSLIGE FORSØRGERE

Komiteen viser til Budsjett-innst. S. nr. 11 (2002-2003) der komiteen understreket behovet for å følge med i utviklingen av levekårene til enslige forsørgere og for at tiltakene overfor denne gruppen fortsatt evalueres. Komiteen var enig i at overgangsstønad og utdanningsstønad kan ytes ut påbegynte skoleår, og anser dette som en klar forbedring.

For øvrig vil komiteen understreke at den evaluering Sosialdepartementet bestilte, bl.a. viser at 2/3 av de spurte oppgir å ha problemer med å klare uforutsette utgifter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, vil påpeke at evalueringen av stønadsordningen for enslige forsørgere viser at intensjonen bak reformen om raskere selvforsørgelse langt på vei har lyktes. Enkelte opplever imidlertid for kort tid til å kvalifisere seg for arbeidslivet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, mener det bør vurderes å styrke trygdestaten ytterligere for at etaten selv i større grad skal drive motivasjons- og oppfølgingsarbeid overfor enslige forsørgere.

På denne bakgrunn fremmer dette flertallet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen på bakgrunn av evalueringen av reformen for enslige forsørgere vurdere behov for endringer i regelverk og stønadsformer innen budsjettframlegg for 2004 og eventuelt fremme forslag, slik at flere kan nå målsettingen om selvforsørgelse og kvalifisering."

4.2.2 Målretting av velferdsordningene

4.2.2.1 TILTAK FOR INNVANDRERE OG FLYKTNINGER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at det er noen mennesker som ikke oppfyller kravene om tilstrekkelig botid i Norge, og som dermed ikke får fulle pensjonsrettigheter i folketrygden. Dette gjelder både nordmenn med lang tid i utlandet og arbeidsinnvandrere og mennesker med opphold på humanitært grunnlag. Det er forventet at denne gruppen vil øke. Flere større kommuner, bl.a. Kristiansand, har påpekt at pensjonsrettigheter for denne gruppen er viktig for at kommuner skal stille seg positive til å ta imot flyktninger og legge til rette for familiegjenforening. Konsekvensene for den enkelte flyktning er at mange etter lang tids yrkesaktivitet må henvende seg fortløpende til sosialtjenesten med søknader om økonomisk hjelp. Den andre siden er at disse da vil leve på et økonomisk minimum over lang tid, mens sosialhjelpens intensjon er at man ikke skal leve flere år med slike ytelser. Stortinget har sluttet seg til forslaget om en ny supplerende stønadsordning for pensjonister med kort botid i Norge, og flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om ny stønadsordning for pensjonister med kort botid i Norge i løpet av 2003."

Flertallet kan ikke godta en utvikling hvor mennesker med minoritetsbakgrunn systematisk sliter med å komme inn på boligmarkedet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til Statistisk sentralbyrås store undersøkelse om nordmenns holdninger til innvandrere fra 2002, der det fremkom at 9 av 10 ikke ville ha noe imot å ha en innvandrere som nabo.

4.2.2.2 TILTAK FOR BARN OG BARNEFAMILIER

Komiteen støtter økning av barnetillegget i trygden og de veiledende sosialhjelpssatsene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil igjen understreke at fattigdom blant barn er det som er mest uverdigg og uakseptabelt, og at tiltak for å utrydde fattigdom blant barn må ha høyeste prioritet.

Disse medlemmer vil peke på at barnetrygden ikke er justert på flere år.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener Regjeringen derfor bør vurdere om en økning i barnetrygden kan være et egnet virkemiddel mot fattigdom i barnefamilier.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet understreker at småbarnstillegget må gjeninnføres.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at barnetrygden er en av de mest treffsikre ordningene for å bedre barnefamiliens økonomi. Barnetrygd er også ofte den sikreste inntektskilden for barnefamilier med lav inntekt. Tall fra Regjeringa viser at barnetrygden utgjør nesten en firedel av samla inntekt for lavinntektsgruppen. Derfor er det å gå i feil retning at barnetrygden for inneværende år ikke følger prisstigninga, og at småbarnstillegget er fjerna.

Disse medlemmer mener derfor at barnetrygda i framtida må reguleres minst på linje med prisveksten og helst økes utover dette i åra som kommer. Disse medlemmer mener også at småbarnstillegget må gjeninnføres.

Disse medlemmer vil påpeke at barnetillegget for de som får ledighetstrygd eller går på attføring, er svært lavt og ikke dekker hva det faktisk koster å forsørge et barn. Tillegget er på 17 kroner per barn per dag for fem dager hver uke. Spesielt for familier som må leve på lave ytelser, vil hver krone bety mye. Det er av stor viktighet at barn som lever i familier som er avhengig av offentlige trygde- eller livsoppholdsytelser, ikke lever i forhold som kan kalles fattigdom. Det er viktig for barn å kunne ha mulighet til å delta i for eksempel idrett og kulturaktiviteter og på andre arenaer der barn og unge møtes. De fleste slike aktiviteter koster penger eller krever utstyr som koster penger. Regjeringen Bondevik fremmet tidligere i år forslag til nye bidragsregler der fradrag for samvær med barn ble satt til 55 og 85 kroner, avhengig av alder. Dette er summen som langt overstiger barnetillegget. Det finnes ikke noen enhetlige normer for slike kostnader som blir brukt for å fastsette nivået på ytelsene og skape rettferdighet mellom de familiene og de barna som mottar slike ytelser.

Disse medlemmer mener det er grunn til å utrede om barnetillegget og andre ytelser som er ment å dekke underhold av barn, er tilstrekkelige og rettferdige.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede om ulike barnetillegg og andre offentlige ytelser og satser som benyttes til å dekke underhold av barn, er rettferdige og tilstrekkelige og står i rimelig forhold til hverandre."

"Stortinget ber Regjeringen om å endre retningslinjene for utmåling av stønad til livsopphold slik at barnetrygd ikke inngår i beregningsgrunnlaget for sosialhjelp."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil vise til at ifølge Statistisk sentralbyrå vil økt barnetrygd for tredje eller flere barn treffe veldig godt i forhold til de fattige familiene. Av en rekke ulike tiltak som kan tenkes overfor barnefamiliene når det gjelder direkte støtte eller skattereduksjoner, er det dette tiltaket som mest vil bedre fordelinga mellom fattige og rike familier. Den samme undersøkelsen fra SSB (gjengitt i ØA 9/2000) viser for øvrig at mens økt barnetrygd for tredje eller flere barn er det tiltaket som mest kan øke likhetsgraden mellom husholdningene, vil reduksjon i indirekte skatter (f.eks. moms) ha en svakere fordelings effekt. Reduksjon i bensinavgift, inntektsskatt, formuesskatt og toppskatt, særlig reduksjon i toppskatt, vil ha motsatt effekt. Disse tiltakene vil forverre fordelinga mellom fattige og rike husholdninger.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen øke barnetrygdsatsene fra og med tredje barn i hver barnefamilie."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at nye bidragsregler er vedtatt. Det nye regelverket har gitt mange negative reaksjoner fra personer med omsorgsansvar som mener at de nye reglene vil bidra til at familiens økonomi forverres. Disse medlemmer forventer at regelverket får en snarlig evaluering, og viser til at et forslag om slik evaluering er fremmet i Stortinget.

4.2.2.3 BOLIGER FOR ØKONOMISK VANSKELIGSTILTE OG FORBEDRING AV BOSTØTTEORDNINGEN

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til den fremlagte fattigdomsplanen og statsbudsjettet for 2003, der Regjeringens forslag om å bevilge 30 mill. kroner til boligoppfølging - oppfølgingstjeneste for bostedsløse i kommunene, ble vedtatt av Stortinget. Flertallet viser til at Regjeringen har valgt å prioritere bostedsløse, innvandrere og funksjonshemmede innenfor boligtilskuddsordningen. Flertallet støtter denne prioriteringen som gir en målrettet bruk av ordningen. Det vises også til at ca. halvparten av midlene disponeres av kommunene blant annet med henblikk på å følge opp de boligsosiale handlingsplanene. Flertallet viser også til at Regjeringen til høsten skal legge frem en stortingsmelding om boligpolitikken, hvor det vil bli en helhetlig gjennomgang av boligmarkedet og de boligpolitiske virkemidlene.

Flertallet viser til at Regjeringen har invitert frivillige organisasjoner i prosjekt bostedsløse, og at flere prosjekter er på gang. Flertallet ber Regjeringen legge til rette for at de frivillige organisasjonene kan

spille en fortsatt aktiv rolle overfor de aller svakeste på boligmarkedet. Flertallet mener at bostøtteordningen er et treffsikkert sosialt og boligpolitisk virkemiddel. Flertallet viser til at Regjeringen fjernet det såkalte finansieringskravet for barnefamilier i bostøtteordningen. Dette medfører at 5 000 barnefamilier nå har rett på bostøtte, og det er derfor et viktig tiltak med tanke på å styrke bostøtteordningen. Flertallet viser til at inntektsgrensene for barnefamilier nå er blitt hevet. Flertallet viser videre til den kommende boligmeldingen hvor en vurdering av bostøtteordningen vil stå sentralt.

Flertallet støtter departementets avgjørelse om å innføre månedlige utbetalinger av bostøtte, noe som vil gjøre det lettere for mottagerne å håndtere de løpende boutgiftene.

Flertallet viser også til at Stortinget enstemmig vedtok å bevilge 2 500 kroner til alle bostøttemottagerer som en hjelp til å betale de høye strømregningene. Det vises for øvrig til at Stoltenberg-regjeringen i statsbudsjettet for 2001 foreslo å fjerne sjablonene for lys og varme i bostøtteordningen, og at Bondevik II gikk motsatt veg og hevet sjablonen for lys og varme med 10 prosent for årene 2002 og 2003.

Flertallet viser til at det på en rekke områder i meldingen omtales forskjellig ordninger og tiltak hva angår boliger og bostøtteordninger for de som sliter med høye boutgifter, og de som har problemer med å komme inn på boligmarkedet. I den forbindelse vil flertallet vise til at en rekke forslag om disse boligtemaene er tatt opp i forbindelse med behandlingen av Dokument nr. 8:141 (2001-2002), jf. Innst. S. nr. 95 (2002-2003), hvor Stortinget viste til at Regjeringen som en oppfølging av NOU 2002:2 ville legge frem en enhetlig gjennomgang av boligpolitikken, og derfor besluttet at Dokument nr. 8:141 (2001-2002) skulle vedlegges protokollen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil peke på at kommunene har hovedansvaret for boliger til vanskeligstilte. Dette fremgår av sosialtjenesteloven § 3-4 som pålegger kommunene å:

"... medvirke til å skaffe boliger til personer som ikke selv kan ivareta sine interesser på boligmarkedet, herunder boliger med særlig tilpassing og med hjelpe- og vernetiltak for dem som trenger det på grunn av alder, funksjonshemming eller av andre årsaker."

Disse medlemmer understreker at de generelle virkemidlene i boligpolitikken derfor må suppleres med virkemidler som er tilpasset individer og grupper med særlige boligbehov. Ikke alle er tilstrekkelig hjulpet gjennom de generelle ordningene. Tilskudd til bygging av utleieboliger for unge og økonomisk vanskeligstilte vil være et viktig bidrag til at kommunene skal kunne ivareta sitt boligsosiale ansvar. Husbankens virkemidler retter seg inn mot å kompensere for betalings- evne, ikke mot å kompensere for sviktende boevne. Botrening krever annen tjenesteyting i tillegg. Slik disse medlemmer ser det, vil det være behov for å

innrette Husbankens virkemidler slik at det kan bygges et passende antall boliger årlig spesielt rettet mot ungdom, studenter, eldre og økonomisk vanskeligstilte. Innslaget av utleieboliger og lavinnskuddsboliger må økes. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen øke Husbankens tilskudd til bygging av utleieboliger og lavinnskuddsboliger og stimulering av slik bygging med faste statlige tilskudd."

Disse medlemmer mener det i tillegg er behov for at det for eksempel gjennom Sosialdepartementet utvikles en støtteordning for kommuner og frivillige organisasjoner som tar et ansvar for særlig vanskeligstilte, hvor de kan få dekket deler av kostnadene ved boligsosial oppfølging.

Disse medlemmer mener bostøtteordningen er et treffsikkert personrettet virkemiddel. Disse medlemmer mener fjerningen av finansieringskravet er en viktig start på å styrke bostøtten og boligtilskuddet vesentlig for økonomisk vanskeligstilte. Det er et klart behov for å styrke bostøtten for barnefamilier. De barnefamiliene som mottar bostøtte, har klart høyere totale boutgifter i prosent av inntekt enn andre bostøttemottakere. En stor andel av barnefamiliene som mottar bostøtte, har boligutgifter over boutgiftstaket. Disse medlemmer mener at dette taket bør heves. Det er videre særlig behov for å heve grensen kraftig for hvor høy inntekten kan være for å kunne motta bostøtte både for enslige forsørgere og for familier med to voksne og barn. Disse medlemmer foreslår følgende:

"Stortinget ber Regjeringen styrke bostøtten for barnefamilier ved å øke inntektsgrensen ytterligere ut over dagens nivå i statsbudsjettet for 2004."

Disse medlemmer har sett at mange med svak økonomi får problemer med å betale husleien fordi bostøtten utbetales etterskuddsvis for fire måneder av gangen. Det er derfor en hjelp at utbetaling skal skje månedlig fra annet kvartal i 2003.

Disse medlemmer viser til St.prp. nr. 41 (2002-2003) om tilleggsbevilgning til dekning av utgifter knyttet til økte strømpriser for bostøttemottakere der bostøtteordningen ble utvidet og forbedret. Disse medlemmer mener dette er viktige tiltak for å motvirke fattigdom. Bostøtteordningen er et svært treffsikkert virkemiddel. Disse medlemmer mener bostøttens sjablon for lys og varme kan være et virkemiddel for å fange opp særskilte endringer i strømprisene. Disse medlemmer viser til at bare bostøttemottakere som er pensjonister, omfattes av sjablonen, mens om lag 32 500 bostøttemottakere - blant andre barnefamilier - ikke omfattes. Sjablonen differensieres avhengig av husstandsstørrelse og hvor i landet en bor, slik at den er målrettet ut fra forskjeller i oppvarmingsbehovet.

Disse medlemmer mener det er viktig at sjablonen gjøres gjeldende for alle bostøttemottakere som en varig ordning, og at endringen gjennomføres fra 2. tertial 2003 og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at bostøtteordningens sjablon for lys og varme utvides til å omfatte alle bostøttemottakere, som varig ordning, fra 2. tertial 2003."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til egne forslag og merknader i Innst. S. nr. 95 (2002 2003) om boligtiltak for unge og vanskeligstilte der det ble fremmet en hel rekke forslag som alle ville bedret situasjonen for vanskeligstilte vesentlig. Disse medlemmer viser til at følgende forslag ble fremmet:

"Stortinget ber Regjeringen øke bostøtta for barnefamilier ved gradvis å heve inntektsgrensen med 50.000 kroner og bostøttetaket med 5.000 kroner utover dagens nivå."

"Stortinget ber Regjeringen fremlegge forslag til regelverk som binder kommunene til ikke å ta høyere enn kostnadsdekkende leie ved sin utleievirksomhet."

"Stortinget ber Regjeringen om å etablere en låneordning gjennom Husbanken hvor kommunene kan få rente- og avdragsutsettelse på lån til tomtekjøp."

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at STARTLÅN utvikles i retning av et rettighetslån for alle som ønsker å etablere seg med eid bolig. Lånene skal ytes av Husbanken, innvilges av kommunene og med en 50/50 pst. risikodeling mellom stat og kommune. Lån skal gis med basis i behovsprøving i forhold til nøktern pris, størrelse og standard."

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at det gis 15 pst. tilskudd og en låneutmåling som samlet sikrer inntil 90 pst. finansiering for 1 000 lavinnskuddsboliger årlig for boliger av begrenset størrelse. Slike boliger skal være underlagt klausul om prisregulering."

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at det gis fullfinansiering med 30 pst. tilskudd til kjøp eller bygging av 3 000 ikke-kommersielle utleieboliger for unge og økonomisk vanskeligstilte årlig. Boligene skal ha nøktern størrelse og standard, og leien skal være basert på non-profit."

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med framlegging av budsjettet for 2004 komme tilbake med en plan for bygging av studentboliger."

"Stortinget ber Regjeringen om å videreføre ordningen med at det kan gis opp til 60 pst. tilskudd for kjøp eller bygging av ikke-kommersielle utleieboliger for særlig vanskeligstilte enkeltpersoner og grupper."

"Stortinget ber Regjeringa i samband med Revidert nasjonalbudsjett for 2003 utarbeida ein fleirårig opptrappingsplan for bustader til bustadlause. Planen må innehalda både tilskot til bustader og til oppfølging for å sikra butrening."

"Stortinget ber Regjeringen gjennom Sosialdepartementet å utvikle en støtteordning for kommuner og frivillige organisasjoner som tar et ansvar for særlig vanskeligstilte hvor de kan få dekket deler av kostnadene ved boligsosial oppfølging."

"Stortinget ber Regjeringen sikre at bruk av hospits opphører. De ressurser kommunene i dag benytter til dette, forutsettes heller brukt til gode boligløsninger supplert med boligsosial oppfølging."

"Stortinget ber Regjeringa foreta ein gjennomgang av bustøtta med sikte på endringar frå og med 1. januar 2004."

"Stortinget ber Regjeringen innføre månedlig utbetaling av bostøtta."

Disse medlemmer vil påpeke at alle disse forslagene ble nedstemt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ber om at Regjeringen vurderer alle disse forslagene i den varslede boligmeldingen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil påpeke at bolig er et grunnleggende gode, og at all annen innsats overfor enkeltpersoner slik som utdanning, helse og rehabiliteringstjenester, muligheten till å få og beholde et arbeid er avhengig av at du har et sted å bo. Disse medlemmer vil også vise til Budsjett-innst. S. nr. 5 (2002 2003), Inst. S. nr. 126 (2002 2003) om tilleggsbevilgning til dekning av utgifter knyttet til økte strømpriser for bostøttemottakere.

Disse medlemmer viser til at Sosialistisk Venstreparti vil fremme et dokument 8-forslag i Stortinget om tiltak for å sørge for boliger til bostedsløse. Spesielt gjelder dette personer som kommer ut fra fengsel eller som blir utskrevet fra institusjon etter gjennomført behandling. Bakgrunnen for dette er at 23 prosent av de som er bostedsløse, er personer som kommer ut fra fengsel eller institusjon. Alternativet for disse personene i dag er ofte hospits eller lignende. Dette medfører en stor risiko for at de på nytt raskt havner i et kriminelt miljø eller et rusmisbruksmiljø. Derfor bør kommunene ha en plikt til å skaffe disse et tilbud om bolig.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at boligpolitikken spiller en svært viktig rolle når det gjelder fordeling, noe som også kom klart fram i utjamningsmeldingen. Husbanken er statens viktigste redskap for å sikre en jevn bygging av nøkterne, rimelige og miljøriktige boliger. Derfor er det viktig at Husbanken til enhver tid har tilstrekkelige lånerammer og tilskuddsmidler for å spille en aktiv rolle i den sosiale boligpolitikken.

Disse medlemmer viser til at et flertall i kommunalkomiteen, representantene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, under behandlingen av Dokument nr. 8:141 (2001-2002) om boligtiltak for ungdom og økonomisk vanskeligstilte pekte på to områder der det særlig haster med å få til en styrking. Det gjelder tiltak for såkalte bostedsløse og en gjennomgang av bostøtten. Det samme flertallet fremmet forslag om å videreføre ordningen med at det kan gis opp til 60 prosent tilskudd for kjøp eller bygging av ikke-kommersielle utleieboliger for særlig vanskeligstilte enkeltpersoner og grupper.

Disse medlemmer viser til at det samme flertallet også fremmet forslag om å få utarbeidet en flerårig opptrappingsplan for boliger til bostedsløse. Videre ble

det fremmet forslag om å få utviklet en støtteordning for kommuner og frivillige organisasjoner som tar et ansvar for særlig vanskeligstilte hvor de kan få dekket deler av kostnadene ved boligsosial oppfølging.

Under samme sak fremmet det samme flertallet forslag om en gjennomgang av bostøtten med sikte på endringer fra og med 1. januar 2004.

Disse medlemmer viser også til at medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet i Innst. S. nr. 95 (2002-2003) mener det haster med å foreta endringer i bostøtteordningen på bakgrunn av forslag i Wibe-utvalget.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til Dokument nr. 8:133 (2001-2002) fra Senterpartiet. Der ble det bl.a. fremmet forslag om å endre avkorting av bostøtten ved stigende inntekt slik at kurven ikke blir så bratt som i dag. I tillegg ble det foreslått å inkludere enpersonshusholdninger i bostøtteordningen ut over de som har sosialhjelp som eneste inntektskilde over tid.

Dette medlem ber om at Regjeringen følger opp disse forslagene i den varslede boligmeldingen.

4.2.2.4 OMLEGGING AV STØTTEORDNING FOR UNGE ELEVER MED RETT TIL VIDEREgåENDE OPP- LÆRING

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet viser til at Regjeringen har kommet med forslag til ny støtteordning for alle unge med rett til videregående opplæring, inklusiv en ordning med stipend for læremiddel. Disse medlemmer vil uttrykke skepsis mot behovsprøving. Det videregående skoletilbudet vil være viktig for å unngå å skape nye fattige. Finansiering av skoletilbudet må være så godt at det ikke blir vanskelig for foreldre med lave og middelse høye inntekter å finansiere videregående opplæring for sine barn.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at Regjeringen har lagt fram et forslag til ny støtteordning for alle unge med rett til videregående opplæring, inklusiv en ordning med stipend for læremidler. Disse medlemmer viser til at det videregående skoletilbudet er viktig for å unngå å skape nye fattige. Finansiering av skoletilbudet må være så godt at det ikke blir vanskelig for foreldre med lave og middels høye inntekter å finansiere videregående opplæring for sine barn.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet støtter prinsippet om å vri studiestøtten til elever i videregående opplæring over fra lån til stipend, slik at ingen sitter igjen med lån etter videregående opplæring. Men før man fjerner lånetilgangen i Lånekassen, må man sikre at dette bortfallet er kompensert gjennom gode stipendordninger. Ellers blir resultatet at mange må ta opp private lån. Disse medlemmer kan ikke se at Regjeringens forslag til ordning gir

grunnlag for å fjerne låneadgangen i Statens lånekasse. Videre vil disse medlemmer uttrykke skepsis til den store graden av behovsprøving Regjeringen legger opp til i den nye ordningen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Utdannings- og forskningsdepartementet i slutten av mars og i god tid før Revidert nasjonalbudsjett vil legge frem et forslag om en ny og forbedret ordning for borteboende elever. Den nye ordningen er målrettet og innebærer først og fremst økte stipender til elever fra familier med svak økonomi. Det betyr at borteboende elev fra familie med skattbar inntekt på 143 000 kroner eller lavere etter forslaget i meldingen vil få et stipend fra Lånekassen på i gjennomsnitt 5 530 kroner per måned. Bor eleven hjemme, vil han/hun få 2 080 kroner per måned. De økte midlene i den nye ordningen innebærer en vesentlig forbedring av støtteordningen for unge elever som tar rettighetsbasert videregående opplæring. Disse medlemmer vil også vise til at det i den nye støtteordningen er innført et behovsprøvd læremiddelstipend på 3 500 kroner per år.

4.2.2.5 BEDRE MÅLRETNING AV BARNEVERN- TJENESTEN

Komiteen vil vise til Stortingets behandling av St.meld. nr. 40 (2001-2002) i Innst. S. nr. 121 (2002-2003). Komiteen er opptatt av å sette inn et bredt spekter av tiltak innen barnevernet, både frivillige og hjelpetiltak. Det er viktig at familier kan henvende seg ett sted i kommunen når de trenger hjelp til sine barn og sin familie. Kriserammede familier kan ikke oppleve å bli kasteballer i det offentlige systemet når de trenger hjelp.

Komiteen vil peke på at helsestasjonen er et lavterskeltilbud som blir brukt av de aller fleste familier med barn. Helsestasjonen bør bemannes med ulike yrkesgrupper. Helsestasjonene i kommunene bør ha tverrfaglig kompetanse i forebyggende arbeid for barn og unge. Ulike instanser bør være tilknyttet helsestasjonene som et lavterskeltilbud for barn, unge og deres familier.

Komiteen viser særlig til at familier der barn eller foreldre har spesielle behov, også er en spesielt sårbar gruppe. Forebyggende tiltak som avlastning, økonomisk stønad til barnetilsyn, støttekontakter m.m. er viktige lavterskeltilbud som i større grad bør tilbys disse familiene. Helsestasjonen og barnevernet bør være viktige samarbeidspartnere for å hjelpe disse familiene.

Komiteen vil også vise til at barn og unge med tiltak fra barnevernet ofte har sammensatte og alvorlige problemer, herunder rus og psykiatriproblemer. Barn venter i dag lengre på psykiatribehandling enn voksne, og det er få institusjonsplasser for rusbehandling for barn og unge. Komiteen viser til at Stortinget derfor har vedtatt å be Regjeringen fremme forslag om at barn og unge med tiltak fra barnevernet skal ha lovhemlet rett til behandling for rus og psykiatri.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at det er uakseptabel lang ventetid for barn og unge for psykiatriske lidelser og rusmisbruk. Dette har svært alvorlige konsekvenser for dem det gjelder og fører til at lidelsene blir større enn nødvendig samtidig som det vanskeliggjør behandling. Disse medlemmer viser i den forbindelse til at Sosialistisk Venstreparti, Fremskrittspartiet og Senterpartiet våren 2002 fremma forslag i Stortinget om å innføre en behandlingsgaranti på 6 uker for barn og unge under 18 når det gjelder psykiatribehandling og rusmiddelmisbruk.

Komiteen viser til at barn som er under oppfølging av barnevernet, er en utsatt gruppe, og at overgang fra ett hjelpetiltak til andre tiltak kan være problematisk. De som har vært plassert utenfor hjemmet, trenger i større grad enn i dag ettervern, en myk overgang til det voksne liv. Tiltak som kan være med på å virke positivt, er at fosterhjem kan få godtgjøring også etter at ungdommen er fylt 18 år eller særskilte boligtiltak med oppfølging for unge.

I St.meld. nr. 40 (2001-2002) slås det fast at det forebyggende arbeidet er det viktigste i arbeidet med barn og unge.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er derfor bekymret for at den dårlige kommunøkonomien skal føre til at viktige forebyggende tiltak overfor barn og unge ikke blir iverksatt, og at man vil få en stadig mer restriktiv holdning til å iverksette tiltak overfor barn, som man vet vil få store økonomiske konsekvenser.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Regjeringen har signalisert økte overføringer til kommunene ved behandlingen av neste års budsjett for å styrke kommunens evne til å ivareta sine oppgaver, herunder forebyggende tiltak overfor barn og ungdom.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil vise til behandlingen av St.meld. nr. 40 (2001-2002) (side 38), der komiteen i innstillingen understreker at det viktigste er at én etat får ansvaret for koordinering av det forebyggende arbeidet i kommunene, og at det må være opp til den enkelte kommune å avgjøre hvilken etat som mest hensiktsmessig kan utføre en slik funksjon.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at et flertall i komiteen også mener at barnevernet kan ha en slik koordinerende rolle.

Komiteen vil understreke at helsestasjonen generelt har en viktig rolle i forhold til å kunne drive systematisk forebyggende arbeid rettet mot de minste barna

og deres familier. Men når det gjelder større barn i risikofamilier, vil skolehelsetjenesten i den videregående skolen og helsestasjon for ungdom være viktige tiltak for å fange opp disse på tilsvarende systematiske måte. En koordinerende instans må sørge for god kommunikasjon mellom tjenestene, slik at de riktige tiltakene blir satt inn i tide for de mest utsatte barn og unge.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil vise til at barnevernet allerede har et lovpålagt samarbeidsansvar og et generelt ansvar for å sikre at utsatte barn og unge får et verdig og godt liv. Barnevernet har også et bredt spekter av tiltak som kan settes inn for å kunne gi helhetlige tiltak retta inn mot det enkelte barn og barnets familie.

Komiteen vil understreke og påpeke ansvaret som samtlige offentlige organ har med tanke på samarbeid på tvers av etatsgrenser. Komiteen vil i den sammenheng vise til at et tett forpliktende samarbeid mellom skolen, skolehelsetjenesten, barnevernet, psykiatrien og rusomsorgen er strengt nødvendig for bedre å kunne lykkes med å hjelpe barn og familier i faresonen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, støtter innstillingen fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen (Innst. S. nr. 121 (2002-2003)) i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 40 (2001-2002) der komiteen mener at kommunene selv bør bestemme organiseringen av dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis merknader ved Stortingets behandling av St.meld. nr. 40 (2001-2002).

Komiteens medlem fra Senterpartiet legger vekt på at kommunale etater og institusjoner har et selvstendig ansvar for å utvikle gode oppvekstvilkår og forebygge at barn får problemer, men dette arbeidet må samordnes bedre enn i dag, og ansvaret for å sikre en koordinert og god innsats for utsatte barn og ungdom må plasseres på ett sted i den enkelte kommune. Dette medlem mener at det også er like viktig at de enkelte familier kan henvende seg til ett sted i kommunen for å få hjelp til sine barn og sin familie. Dette medlem vil peke på at kommunene varierer mye i størrelse og organisering, og at det derfor er viktig at hver enkelt kommune stilles fritt til å organisere dette arbeidet slik de finner det hensiktsmessig ut fra ressurser, erfaringer og samarbeidskultur. Dette medlem mener videre at hvis en først peker på én etat, er helsestasjonen den mest nærliggende.

4.2.2.6 TILTAK FOR RUSMIDDELMISBRUKERE

Selv om rusmiddelmisbruk nå er blitt et landsomspennende problem, så antar komiteens flertall,

medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, at det vil være en opphoping av tunge brukere i større byer, og at en god håndtering av disse vil kunne bidra til mindre rekruttering på sikt. Flertallet understreker at dobbeltdiagnoser psykiatri og rus fordrer særskilt krevende og langvarig oppfølging. Flertallet ber derfor om at flertallsforslaget i Innst. S. nr. 253 (2001-2002) om å yte storbytilskudd til kommuner som har tilsvarende utgifter til rusfeltet og psykiatri som de fire storbykommunene, gjennomføres så raskt som mulig.

Flertallet viser til Rusreform II fra Regjeringen, og vil komme tilbake med konkrete tiltak og forslag innenfor rusomsorgen i den forbindelse.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil vise til at Regjeringen har lagt frem forslag til ny organisering av rusomsorgen, og at finansieringsordningen i den forbindelse vil bli gjennomgått. Dette flertallet viser for øvrig til at det som tidligere var et "typisk" storbyproblem, i dag er landsomfattende, og rammer like hardt barn og unge i distrikts-Norge som i de store byene. For å unngå rekruttering av rusmiddelmisbrukere generelt og ytterligere tilslag inn til de store byene spesielt, mener dette flertallet at det er viktig å styrke det forebyggende arbeidet på landsbygda og i tettbygde strøk i distrikts-Norge så vel som i de store byene. Rask reaksjon i nærmiljøet med et nettverk av skolehelsetjenesten, helsestasjon for ungdom, familie, skole og politi i fellesskap vil være avgjørende for å lykkes med å redusere antall rusmiddelmisbrukere. Gode behandlings- og rehabiliteringstilbud må videreutvikles og styrkes.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet understreker at med en organisatorisk omlegging av rusomsorgen vil det være helt nødvendig med betydelig styrking av kommuneøkonomien for å sikre bred forebyggingsaktivitet sammen med en kvalitativ og god langsiktig oppfølging av den enkelte rusmiddelmisbruker.

Disse medlemmer mener at en økning av overføringen til kommunene generelt og de større byene spesielt er en forutsetning for en god rusomsorg og også for omfang av forsøk med f.eks. ambulerende team.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til Regjeringens handlingsplan mot rusmiddelproblemer som angir en rekke tiltak for å bedre livssituasjonen for rusavhengige. De konkrete tiltakene omfattet både utvidelse av tilbudet om legemiddelassistert rehabilitering, bedring av helsetjenestene, boligoppfølging og en rekke forebyggende tiltak overfor barn og ungdom. Forslagene ble fulgt opp med økte overføringer i budsjettet for inneværende år, herunder ekstrabevilgninger til legemiddelassistert rehabilitering.

I takt med at rusvernet klarere defineres som et ansvarsområde for helsevesenet, blir det etter komiteens syn viktig å vektlegge kompetanseutviklende tiltak for helsepersonell som arbeider med mennesker med psykiske lidelser, slik at også mennesker med rusmiddelproblemer sikres en behandling som er faglig forankret, og som vektlegger behandlingsperspektivet mer enn omsorgsperspektivet, slik at målet blir å oppnå helbred også for mennesker med rusmiddelproblemer. Komiteen vil også påpeke behovet for at personer med dobbeltdiagnoser (psykiske problemer i kombinasjon med et rusmiddelproblem) kan ivaretas ut fra et helhetlig perspektiv innenfor det psykiske helsevernet, og ikke, slik tilfellet ofte er i dag, avvises med begrunnelse om at de må være rusfrie før behandling kan finne sted.

Komiteen legger vekt på at mer enn halvparten av de som er inne til soning, har rusproblemer. Det må være en sentral målsetning å behandle rusmiddelmisbrukere mens de er inne til soning, for å forhindre en videre kriminell løpebane og dårlige levekår. Det er også særdeles viktig å bedre innholdet i soninga i forhold til opplæring og arbeid. Opparbeidelse av nettverk som følger opp den enkelte etter endt soning, er et sentralt virkemiddel. Ettervernet må styrkes slik at det er lettere å finne seg til rette med bolig, arbeid og positivt nettverk.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, mener det er et viktig mål å få behandlet rusmiddelmisbrukere mens de er inne til soning for å forhindre en fortsatt kriminell løpebane. I den forbindelse vil flertallet vise til at tilskuddet til behandling av rusmiddelmisbrukere under soning (såkalt § 12-soning) ble økt i statsbudsjettet for inneværende år.

4.2.2.7 TILTAK FOR MENNESKER MED PSYKISKE PROBLEMER

Komiteen ser fram til betydelig utbygging av psykiatritjenestene også på kommunenivå i sluttfasen av psykiatriplanen, der hovedtyngden av midlene vil bli omdelt.

Komiteen viser til at et stadig hardere arbeidsliv støter stadig flere arbeidstakere ut i arbeidsløshet. Antall uføretrygdete med psykiatriske lidelser øker. Det er blitt vanskeligere for yrkeshemmede og andre utsatte grupper å komme ut i arbeid. Komiteen mener at arbeidsmarkedstiltak er med på å kvalifisere yrkeshemmede arbeidstakere til arbeidslivet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at behovet for flere tiltaksplasser rettet mot yrkeshemmede derfor har økt. Flertallet mener at de svakeste kan miste fokus og dermed komme dårligere ut ved en for svak satsing på arbeidsmarkedstiltak spesielt rettet mot disse.

Flertallet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere omfang og utforming av arbeidsmarkedstiltak for mennesker med psykiske lidelser og øke antall tiltak for yrkeshemmede i statsbudsjettet for 2004."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere omfang og utforming av arbeidsmarkedstiltak for personer med psykiske lidelser i statsbudsjettet for 2004."

Komiteen vil påpeke den lange ventetiden for barn og unge for å få adekvat behandling ved psykiske lidelser. Tall fra Helsedepartementet viser at gjennomsnittlig ventetid for spesialistbehandling er 92 dager for barn og unge, mens den er 54 dager for voksne. En del barn venter også vesentlig lenger enn dette med tilstander som vil kunne gi varige mén dersom adekvat behandling ikke settes inn raskt nok. Det foreligger tette relasjoner mellom helse og sosiale kår i befolkningen, og det er derfor viktig å utvikle behandlingstilbudet slik at de gruppene som samlet sett har det vanskeligst, hjelpes først. Komiteen mener at opptrappingsplanen for psykisk helse i særlig grad skal vektlegge tiltak for barn og unge, med bakgrunn i at tall som Helsedepartementet selv har presentert, viser at det er barn og unge som må vente lengst på å få behandling for psykiske lidelser.

Komiteen vil påpeke at en vesentlig andel av tiltakene overfor mennesker med psykiske lidelser bør skje i deres bokommuner, og at satsingen bør vektlegge forebyggende tiltak for å unngå utvikling av og forhindre forverring av psykiske lidelser. Komiteen vil påpeke det økte behovet som foreligger for personell, og da med særlig vekt på rekruttering til kommunehelsetjenesten ut fra forebyggingsaspektet.

Komiteen vil påpeke at en økt satsing på psykiatriske sykepleiere, vernepleiere og andre miljøterapeuter i kommunene i mange tilfeller vil kunne virke forebyggende som ledd i å redusere behovet for behandling i psykiatriske institusjoner, og at opptrappingsplanen dermed hele tiden bør vektlegge nærheten til behandlingsapparatet i oppbyggingen av tjenestene til mennesker med psykiske lidelser.

Komiteen vil understreke behovet for en kontinuerlig tilrettelegging for så vel etter- og videreutdanning av helsepersonell innenfor det psykiske helsevernet som behovet for opprettelse av nye stillingshjemler innen fagfeltet.

4.2.2.8 TILTAK FOR BOSTEDSLØSE

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at Husbankens støtteordninger bør stimulere til at kommunene satser på utbygging av natthjem, hybelhus med sterkt tilsyn, hybelhus med bemanning for tilsyn og botreningsarbeid, boliger med noe tilsyn og rimelige utleieboliger. Individuell oppfølging av boligsituasjonen for rusmiddelmissbrukeren fordrer opplegg

der denne kan starte med ett boligtiltak og senere arbeide seg opp mot målet om å klare seg i på egen hånd i bolig. I en slik prosess må det regnes med flere tilbakefall og dermed også flytting til boligtilbud med tettere oppfølging. Det vil koste kommunene svært meget både i investeringer og personell å etablere og bygge ut en slik "boligtrapp" som kan gi spesielt tilpasset botilbud til rusmiddelmissbrukere. Flertallet mener at en slik innsats kan sikres ved en særskilt handlingsplan der Husbankens virkemidler nyttes, og særskilt drifts- og vedlikeholdsstøtte vurderes. Flertallet viser til at Sosialdepartementet og de største kommunene allerede har etablert et prosjekt for arbeid med bostedsløse.

Flertallet foreslår følgende:

"Stortinget ber Regjeringen utrede hvordan Husbankens ordninger kan omfatte et boligprogram for rusmiddelmissbrukere, og om det kan utvikles en støtteordning for kommuner og frivillige organisasjoner til delvis dekning av kostnadene ved boligsosial oppfølging i løpet av 2004."

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til det pågående arbeidet med boligsosiale handlingsplaner, som vil styrke arbeidet med å hjelpe vanskeligstilte på boligmarkedet. Dette flertallet viser også til prosjekt bostedsløse og at bostedsløse har topp prioritet innenfor Husbankens låne- og tilskuddsordninger. Det vises også til at Stortinget sluttet seg til Regjeringens forslag om å bevilge 30 mill. kroner til oppfølging av personer med boprosblemer gjennom kommuner og frivillige organisasjoner. Dette flertallet viser også til at bostedsløshet svært ofte er et sammensatt problem, hvor rusproblemer og psykiske problemer er en del av bildet. Etter dette flertallets oppfatning er det viktig å se alle disse problemene i sammenheng og at man gis en helhetlig oppfølging.

Dette flertallet vil videre vise til den kommende boligmeldingen og forventer at bostedsløshetsproblematikken vil stå sentralt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet legger til grunn at det er vedtatt at barn ikke skal plasseres i hospits, at det er et ønske å avvikle hospits som botilbud, og at ressurser heller bør brukes mer målrettet til akseptable boløsninger med tilsyn.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener det er et sterkt behov for en satsing på bygging av utleieboliger for flyktninger, bostedsløse og andre vanskeligstilte, og viser i denne sammenheng til Sosialistisk Venstrepartis forslag i statsbudsjettet for 2003 om å bruke 500 mill. kroner ekstra for å få bygd 3 000 ekstra utleieboliger.

Disse medlemmer viser til sine merknader og forslag under pkt. 4.2.2.2.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringa i forbindelse med statsbudsjettet for 2004 øke innsatsen til bygging av rimelige utleieboliger for flyktninger, bostedsløse og andre vanskeligstilte på boligmarkedet."

4.2.2.9 TILTAK FOR FUNKSJONSHEMMEDE OG KRONISK SYKE

Komiteen viser til Innst. O. nr. 44 (2002-2003) og Ot. prp. nr. 4 (2002-2003) om endringer i folketrygdloven (egenandelstak 2). Komiteen vil understreke at det er dyrt å være syk, og at nødvendig behandling og hjelp ikke må avhenge av egen økonomi, men avgjøres ut fra behov og viser bl.a. til forslag til statsbudsjett for 2002, jf. Budsjett-innst. S. nr. 11 (2001-2002) der det heter:

"En "Tak 2"-ordning bør etter komiteens mening sørge for en vesentlig skjerming mot egenbetaling for funksjonshemmede og kronisk syke og omfatte bl.a. medisiner på hvit resept etter nærmere regler, tannlegebehandling, tjenester i hjemmet, fysioterapi samt rehabilitering og opphold i oppretningsinstitusjoner."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, forutsetter at ordningen har behov for å videreutvikles, og regner med en rask vurdering av om kommunale tjenester, legemidler på hvit resept, medisinsk utstyr og forbruksmateriell, ortopediske hjelpemidler, høreapparat og kiropraktikk skal bli inkorporert i tak 2-ordningen. Det er etter hvert blitt svært uoversiktlig hvilke ordninger som dekker hvilke utgifter, og flertallet legger til grunn at Regjeringen er i gang med en bred gjennomgang med sikte på forenkling av hele feltet, herunder også grunnstønad, hjelpestønad og hele folketrygdloven kap. 5. Flertallet viser til følgende vedtak i Innst. O. nr. 44 (2002-2003):

"Stortinget ber Regjeringen i samarbeid med brukerorganisasjonene og senest i forbindelse med budsjettet for 2004 fremme sak om hvilke og hvordan kommunale egenandeler kan innlemmes i tak 2-ordningen."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at egenandeler på kommunale tjenester ikke ble omfattet av tak 2-ordningen da denne ble innført 1. januar 2003, da det ikke var tilstrekkelig tid til å utrede dette nærmere. Disse medlemmer vil imidlertid påpeke at spørsmål om finansierings- og forbrukerbetalingsordninger for eldreomsorgen omtales i kvalitetsmeldingen som fremlegges for Stortinget i vårsesjonen 2003. Betalingsordningen vil også bli vurdert i forhold til tak 2-ordningen.

Disse medlemmer vil vise til at utvalget som utarbeidet forslag til tak 2-ordningen, vurderte at legemidler på hvit resept, medisinsk utstyr og forbruksmateriell, ortopediske hjelpemidler, høreapparater og kiropraktikk av ulike grunner var uaktuelle for tak 2-

ordningen. Disse medlemmer viser videre til helseministerens innlegg under behandling av denne sak, der han presiserte at en vil følge nøye med om ordningen fungerer etter sin hensikt, og eventuelt komme tilbake med forslag til justeringer om det skulle være nødvendig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, antar at det ikke er mulig for mennesker med lave inntekter å klare og sørge for et kontinuerlig og godt tannhelseettersyn. Dårlig tannhelse påvirker den generelle helsestilstand og kan virke stigmatiserende. I Innst. O. nr. 44 (2002-2003) pekte komiteen på muligheten for i større omfang enn i dag å la funksjonshemmede og kronisk syke få rett til gratis eller subsidiert tannbehandling gjennom den offentlige tannhelsetjenesten. Komiteen pekte også på at komiteen ved flere anledninger har etterlyst og bedt om en utredning av tannhelsetjenesten, og mente at det kan være behov for å vurdere en egen tannhelsetjenestereform. Komiteen ba om at arbeid med en utredning om tannhelsetjenesten prioriteres og legges frem for Stortinget.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede muligheter for å bedre tannhelsetilbudet for utsatte grupper."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil vise til at det allerede pågår et arbeid for å utrede mulighetene for utvidet tilbud om offentlig finansierte tannhelsetjenester. Det vurderes å utvide det fylkekommunale tilbudet om tannhelsetjenester til utsatte grupper samt å utvide trygdens regelverk til å gjelde refusjon for kostnadskreven rehabiliterende tannbehandling i forbindelse med tannløsningssykdommen periodontitt. Disse medlemmer vil også vise til at det er en prøveordning på gang med utvidet fylkeskommunalt tannhelsetilbud til nye grupper. Ordningen har allerede pågått i ett år og skal fortsette ut 2003. Provedordningen går ut på at utvalgte kommuner i tre fylker gir et tilbud om tannhelsetjenester til følgende grupper som i dag ikke har rettigheter etter lov om tannhelsetjenesten. Ordningen omfatter brukere av andre kommunale hjemmetjenester enn hjemmesykepleie, personer med pleiebehov som ivaretas av pårørende, og personer innenfor rusmiddelomsorgen eller psykisk helsevern. Hensikten med forsøksordningen er kunnskapsoppbygging om målgruppenes omfang, tannhelseforhold og behandlingsbehov. Videre er hensikten å prøve ut modeller for hvordan en utvidelse av offentlige tannhelsetjenester til nye grupper kan organiseres, administreres og finansieres med sikte på senere vurdering av en eventuell landsomfattende utvidelse av tannhelsetilbudet. Endelig evaluering av provedordningen vil foreligge i løpet av første halvår 2004.

Disse medlemmer viser til at Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2003 resulterte i vedtak XIV som lyder:

"Stortinget ber Regjeringen øremerke 50 mill. kroner på kapittel 2711 post 72 til rehabilitering av tannsett etter gjennomgått periodontittbehandling."

Rikstrygdeverket er i gang med å innhente dokumentasjon om kostnader og omfanget av slik behandling mv. Det er igangsatt et arbeid med å lage regelverk for en ordning med sikte på iverksetting i løpet av 2003. Helsedepartementet vil omtale ordningen i Revidert nasjonalbudsjett.

Komiteen viser til at stønadsordninga til VTA (Varig tilrettelagt arbeid) fikk en økning i 2002. Komiteen er kjent med at VTA-bedriftenes økonomiske situasjon er blitt svakere de siste åra, og viser til Budsjett-innst. S. nr. 5 (2002-2003) der Regjeringen blir bedt om å gjøre en vurdering av den økonomiske situasjonen i disse bedriftene i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2003.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, legger til grunn at siden Regjeringen i fjor ble bedt om å utarbeide en opptrappingsplan for flere VTA-plasser, så vil dette innarbeides i statsbudsjettet for 2004. For å sikre særskilte tiltak for arbeidsdeltakelse fra funksjonshemmede og kronisk syke er det også nødvendig å undersøke langtidsvirkningene av arbeidsmarkedstiltakene overfor de mest utsatte gruppene på arbeidsmarkedet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet antar at det kan bli nødvendig også å styrke Aetat med stillinger og midler for å ivareta tiltak for å finne passende arbeid for yrkeshemmede. Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge fram en opptrappingsplan for VTA-plasser og en redegjørelse for hvordan arbeidsmarkedstiltakene virker for de mest utsatte gruppene på arbeidsmarkedet i forbindelse med statsbudsjettet for 2004."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil påpeke at mange funksjonshemmede diskrimineres og ikke får tilgang på utdanning og arbeid og stenges ute fra fellesarenaer som er laget utilgjengelig. Diskrimineringen fører til fattigdom. Disse medlemmer vil understreke behovet for en antidiskrimineringslov for funksjonshemmede.

Disse medlemmer viser til sine merknader under pkt. 3.2.1.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig

Folkeparti, viser til at Regjeringen har nedsatt et utvalg som arbeider med å styrke det rettslige vernet mot diskriminering av funksjonshemmede. Flertallet viser videre til at Regjeringen har varslet at den skal legge frem en melding om politikk for personer med nedsatt funksjonsevne. Meldingen er varslet allerede våren 2003. Dette vil bli en viktig melding i arbeidet for en bedre politikk for personer med nedsatt funksjonsevne.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er ikke fornøyd med den skjermingsordningen som ble vedtatt i forbindelse med egenandelstak 2.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til deler av Senterpartiets merknad vedrørende dette i Budsjett-innst. S. nr. 11 (2002-2003):

"Dette medlem vil påpeke at den foreslåtte ordningen med egenandelstak 2 ikke er i tråd med de intensjoner Stortinget hadde når det gjelder en slik ordning. Dette medlem viser til Budsjett-innst. S. nr. 11 (2001-2002) der intensjonene i forslaget var å gi en vesentlig skjerming for storforbrukere av helsetjenester og kronisk syke med store utgifter til medisiner og helsetjenester.

Dette medlem har merket seg at folk flest har en utgift på 3 000 kroner årlig til helse- og sosialtjenester som ikke omfatter frikortordningen i følge SSBs dokumentasjon for FFO, mens mennesker med funksjonshemninger har 8 000 kroner i gjennomsnitt. I tillegg har denne gruppen en familieinntekt som bare er to tredjedeler av en gjennomsnittsfamilie.

Dette medlem mener at dokumentasjonen som er framlagt de siste årene bekrefter behovet for en ny skjermingsordning. Det er helt urimelig at kronisk syke skal betale mer til helseutgifter enn gjennomsnittet i befolkningen ellers. Dette medlem vil med bakgrunn i dette foreslå at taket senkes til 3 000 kroner for å dekke en egenandelstak 2-ordning som bedre vil skjerme storforbrukerne."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, forventer at Regjeringen kommer tilbake med en bedret og mer treffsikker ordning når det gjelder egenandelstak 2 senest i statsbudsjettet for 2004.

4.2.2.10 TILTAK FOR UFØREPENSJONISTER

Komiteen viser til at et stadig hardere arbeidsliv støter stadig flere arbeidstakere ut i arbeidsløshet. Dette gjør det vanskeligere for yrkeshemmede og andre utsatte grupper å komme ut i arbeid. Komiteen mener at arbeidsmarkedstiltak er med på å kvalifisere yrkeshemmede til arbeidslivet. Behovet for flere tiltaksplasser rettet mot yrkeshemmede har økt blant annet grunnet økende antall på uføretrygd, som skal få en ny sjanse i arbeidslivet.

Komiteen understreker at bl.a. unge uføre og uføre med flere barn fremdeles gir uttrykk for å leve over tid i en vanskelig økonomisk situasjon.

4.2.2.11 SOSIAL INKLUDERING

Komiteen synes det er viktig å styrke samarbeidet med frivillige organisasjoner og legger til grunn at utvidet samarbeid i kommunene vil være av særlig stor betydning for utsatte grupper.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er derfor bekymret for at den dårlige kommunøkonomien skal føre til at viktige forebyggende tiltak og individuelt støttearbeid, for eksempel likemannsarbeid, ikke blir prioritert.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Regjeringen har signalisert økte overføringer til kommunene ved behandlingen av neste års budsjett, for å styrke kommunens evne til å ivareta sine oppgaver, herunder forebyggende tiltak og individuelt støttearbeid.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil understreke betydningen av at personer med ulike interesser og behov kan organisere seg for å ivareta sine interesser og påvirke samfunnet. Eksempler på dette er funksjonshemmedes organisasjoner, arbeidsløses foreninger, innvandrerorganisasjoner og ulike aksjonsgrupper. Historisk sett har organisering rundt felles behov og felles sak vært av de avgjørende krefter da velferdsstaten ble til. Det er den folkelige organiseringen som har sivilisert samfunnet, ikke markedskreftene. Det blir spesielt viktig å sikre at også folk med dårlig råd kan ha mulighet til å organisere seg der de ønsker og har behov for - og gjennom det øve sterkere innflytelse. Økonomisk sterke interesser øver sterk innflytelse i samfunnet og har adgang til de fleste formelle og uformelle arenaer der beslutninger tas. I tillegg har de råd til både å leie profesjonelle lobbyister, rådgivningsfirmaer, og til å markedsføre seg i massemedia. Personer eller grupper med dårlig økonomi har ingen tilsvarende mulighet og ofte ikke engang mulighet til for eksempel å reise til møter med stortingskomiteer når saker som angår dem, behandles. Denne store skjevheten i mulighet til å påvirke er både et demokratiproblem og et velferdsproblem. Det er derfor et samfunnsansvar å sørge for at organisering blir økonomisk og praktisk mulig for mennesker med dårlig råd eller helse.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil derfor ta initiativ overfor Stortingets presidentskap til at Stortinget må avsette et fond til bruk for personer og grupper som trenger for eksempel reisestøtte for å ivareta sine interesser under behandling av saker i Stortinget.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til sine merknader vedrørende frivillighetssentralenes viktige rolle under kap. 3.2.3 og til Senterpartiets forslag i Budsjett-innst. S. nr. 11 (2002-2003).

4.2.2.12 TILTAK FOR BARN OG UNGE

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, tiltrer satsingsområdene.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er spesielt bekymra for situasjonen for barn og unge med psykiske problemer. Alt tyder på at omfanget og alvorlighetsgraden av psykiske lidelser blant barn og unge er sterkt økende. Opptrappingsplanen for psykiatri ser ikke ut til i tilstrekkelig grad å ha klart å fange opp denne økningen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har i flere sammenhenger, bl.a. i budsjettforslagene for 2002 og 2003, påpekt at opptrappingsplanen ikke er blitt fulgt opp med de midler som var forutsatt i planen og foreslått ressursøkninger i tråd med dette.

Videre vil komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vise til at Helsetilsynet i en rapport har påpekt svakheter i behandlingsapparatet – både i kommunene og i spesialisthelsetjenesten – og i samarbeidet og samordningen mellom disse to nivåene.

Komiteen mener det også er mye som tyder på at de 20 prosent av de øremerkta tilskuddene til kommunene til psykiatri ikke alltid blir brukt til dette formålet. Komiteen vil derfor understreke at departementet gjennom Helsetilsynet og fylkeslegene sørger for at det skjer. Videre mener komiteen det nå er nødvendig å vurdere om det er nødvendig å øremerke en større andel enn 20 prosent av psykiatrimidlene til kommunene til barn og unge.

Komiteen fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere om andelen av psykiatrimidlene til kommunene til barn og unge skal være høyere enn dagens 20 prosent."

4.2.2.13 KRIMINALPOLITISKE TILTAK

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke at fattigdomsbekjempelse ikke bare er viktig fordi fattigdom er et onde i seg selv, men også fordi store forskjeller mellom folk skaper grobunn for kriminalitet. Et samfunn med rettferdighet og trygghet forebygger og demper motsetninger, vold og kriminalitet.

Disse medlemmer viser til undersøkelsen "Levekår og livssituasjon blant innsatte i norske fengsler" foretatt av Torbjørn Skardhamar. Denne levekårsundersøkelsen viser at fangebefolkningen i all

hovedsak består av fattige, utdannede menn med rusproblemer. Mange har lese- og skrivevansker, og ca. 30 prosent av innsatte har ADHD. Disse medlemmer vil i denne forbindelse vise til Innst. O. nr. 27 (2002-2003) hvor Sosialistisk Venstreparti og Arbeiderpartiet fremmet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere hvilke tiltak og ressurstilførsler som trengs for å imøtese spesielle behov hos barn og unge med diagnosen ADHD/ADD."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at innsatte i Norge er en gruppe som er marginalisert, og som i liten grad deltar i samfunnet. Mange har derfor lite å tape ved å begå nye lovbrudd. Å drive en aktiv politikk for bekjempelse av fattigdom og utstøting og en satsing på skole og utdanning er derfor også god kriminalpolitikk. Samtidig er det helt nødvendig å foreta et stortilt løft innen kriminalomsorgen for at dagens og morgendagens innsatte skal bli i stand til å ta tak i livet sitt på nytt ved endt soning. Særlig er det viktig å styrke friomsorgen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis prioriteringer i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2002-2003) hvor både kriminalomsorgen, herunder friomsorgen, frivillige organisasjoner som for eksempel Foreningen For Fangers Pårørende (FFP), Livet Etter Soning, samt rettshjelpstiltakene, ble styrket. Samtidig vil disse medlemmer påpeke at Sosialistisk Venstreparti også har foreslått lovendringer og tiltak som ville gjort tilværelsen som innsatt i Norge mindre belastende, bl.a. forbud mot full isolasjon og mot å plassere flere innsatte på enmannsceller, jf. Innst. O. nr. 69 (2001-2002) og Budsjett-innst. S. nr. 4 (2002-2003).

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener dagens kriminalomsorg i liten grad legger forholdene til rette for endring. Dagens bemanningssituasjon er mange steder under enhver kritikk, det meldes om kutt i bibliotek – og skole/fagtilbud, det er for få fag å velge i for de innsatte. Spesielt bør det legges til rette for å kunne velge estetiske fag. Medisinbruken er mange steder urovekkende høy, og disse medlemmer mener denne kunne vært dempet dersom flere fikk mulighet til fysisk aktivitet, sosialt samvær og terapi.

Disse medlemmer mener det er svært viktig at innsatte med rusproblemer får hjelp til å komme seg ut av misbrukstilværelsen. Det er derfor med stor bekymring disse medlemmer ser at den fylkeskommunale finansieringen av § 12-soning for mange er et hinder for å komme ut av rusmisbruket. I flere tilfeller er mangel på fylkeskommunal garanti direkte årsak til at en innsatt ikke kan gjennomføre § 12-soning som planlagt.

Disse medlemmer vil framheve viktigheten av et godt ettervern. Likevel er ettervernet mer eller mindre fraværende i dag, og mange mangler dessuten et

sted å bo når de løslates. Disse medlemmer mener at kommunene må få plikt til å stille bolig til disposisjon for løslatte fanger slik at de alltid skal ha et sted å bo den dagen de løslates. Å plassere løslatte på hospits er å opprettholde den onde sirkelen av fattigdom, marginalisering, rus og kriminalitet som mange sliter med å komme ut av, og dermed en uklok strategi hvis målet er å gi mennesker en ny start på livet. En god rehabilitering forutsetter en gradvis tilpasning til samfunnet utenfor fengslet. Samtidig er det mange som kunne ha fått alternative reaksjoner fra samfunnet enn fengselsstraff.

Disse medlemmer vil påpeke at soning i fengsel ofte gjør vondt verre, dette gjelder særlig innsatte med psykiske problemer, unge mennesker osv. Det er derfor viktig å ta i bruk alternative muligheter som samfunnsstraff, mekling i konfliktråd, soning i institusjon, varetakssurrogat og lignende.

Disse medlemmer mener det er nødvendig å satse på tiltak mot vold og overgrep også som et ledd i fattigdomsbekjempelsen. Ofre for vold og overgrep sliter ofte med store traumer og har problemer med å fungere i arbeidslivet og i samfunnet for øvrig. Dette gjør både dem og eventuelle barn ekstra utsatt for fattigdom og marginalisering.

Disse medlemmer mener at det må satses på krisesentrene, incestsentrene, voldtektsmottak, frivillige organisasjoner og kompetansehevingstiltak, samt styrking og nyetablering av hjelpetilbud i det offentlige hjelpeapparatet, inkludert politiet. Spesielt er det viktig å få på plass et landsomfattende terapitilbud til personer med voldsproblemer. Her er Alternativ Til Vold helt i front både med hensyn til kunnskap og erfaring.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser i denne forbindelse til Sosialistisk Venstrepartis prioriteringer i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2002-2003), samt Dokument nr. 8:118 (2001-2002), om finansiering av krisesentrene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) har drevet et svært vellykket rettshjelpstiltak, og viser til Sosialistisk Venstrepartis og Arbeiderpartiets merknader i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2002-2003) angående dette, samt forslaget om å bevilge midler til tiltaket slik at det kan gjøres permanent. Disse medlemmer er av den oppfatning at et tilbud som dette, hvor brukerne er sentrale i rettighetsveiledningen, i utstrakt grad bør oppmuntres og gis stabile rammevilkår. Tilsvarende må studentrettshjelpstiltakene gis mer stabile rammevilkår. Disse gjør en kjempejobb, og benyttes i stor grad også av innsatte i norske fengsler.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er glad for at Regjeringen etter vedtak fattet av Sosialistisk Venstreparti, Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet

skal fjerne egenandelene for fri rettshjelp, samt heve inntektsgrensen for å motta fri rettshjelp til 230 000 kroner, med virkning fra 1. september i år.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil samtidig understreke at også denne grensen etter hvert bør heves. Det er fremdeles slik at de som trenger rettshjelp mest, benytter den minst. Det er ikke likhet for loven når mennesker som trenger rettshjelp, ikke har råd til å forfølge sine rettigheter.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener det er svært viktig at mennesker med gjeldsproblemer får god informasjon om rettigheter og plikter. I den forbindelse vises det til Innst. O. nr. 20 (2002-2003), hvor Sosialistisk Venstreparti fremmet forslag om at finansinstitusjonene ved overdragelse av misligholdte krav informerer skyldneren om gjeldsordningslovens hovedregler, og hvilke myndigheter som bistår ved søknad om gjeldsordning.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet ikke er representert i justiskomiteen, og således ikke har deltatt i komiteens arbeid når det gjelder disse områdene, men at Senterpartiet har støttet forslagene i Stortinget. Dette medlem vil imidlertid sterkt understreke at kommunene må tilføres tilstrekkelig med midler for å kunne følge opp de ønskede tiltakene innen ettervern og sosial tilpasning. Dette må staten forplikte seg til og følge opp om det skal kunne gjøres pålegg overfor kommunene.

5. OPPFØLGING AV TILTAKSPLAN MOT FATTIGDOM

5.1 Sammendrag

Som et ledd i gjennomføringen og oppfølgingen av tiltaksplan mot fattigdom vil Regjeringen følge utviklingen av fattigdomsproblemet nøye og ha en løpende oppfølging og dokumentasjon av iverksatte tiltak. Hovedelementene i oppfølgingen av tiltaksplanen er utvikling av et sett med sosiale indikatorer som grunnlag for sosial rapportering, evaluering av enkelttiltak og en systematisk gjennomgang av eksisterende velferdsordninger og nye tiltak ("sosial revisjon"). Regjeringen vil legge til rette for en målrettet satsing på forskning og utvikling på feltet.

Som et ledd i norsk deltakelse i EUs rammeprogram for sosial inkludering vil det nasjonale systemet for sosial rapportering, så langt det er hensiktsmessig, tilpasses EUs indikatorer for måling av fattigdom. Dette vil gjøre det mulig å sammenligne utviklingen i Norge med andre land.

For å få belyst levekårene til en del svært marginaliserte grupper, som bostedsløse og personer med psykiske problemer og/eller rusmiddelmisbrukere, er det aktuelt å iverksette blant annet utvalgsundersøkelser for å framskaffe informasjon.

Regjeringen vil føre en kunnskapsbasert politikk for å forebygge fattigdom og hjelpe personer ut av fattigdom. Tiltak mot fattigdom skal i størst mulig grad være begrunnet i kunnskap om faktiske forhold og hva som virker. Mangel på dokumentert kunnskap skal imidlertid ikke hindre tiltak som forventes å ha god effekt.

Regjeringen vil med bakgrunn i at fattigdom er et prioritert innsatsområde, stimulere til forskning om fattigdom.

Det legges opp til å styrke nordisk samarbeid og forskning på området og utveksle gode tiltak, kunnskap og erfaringer. Det kan bli aktuelt å utvikle felles forskernettverk, arrangere ekspertkonferanser og gjennomføre felles nordiske undersøkelser.

5.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ser at det er nødvendig med kontinuerlig arbeid for et rettferdig og solidarisk samfunn der ingen faller utenfor. Det er derfor viktig å følge opp og supplere handlingsprogrammet for sosial og økonomisk trygghet fra langtidsprogrammet 2002-2005. Tiltaksplanen mot fattigdom inneholder viktige tiltak som må følges videre opp i langtidsprogramperioden. Det er nødvendig med et kontinuerlig arbeid for utvikling av en solid og forutsigbar velferdsstat, som tilbyr rettighetsbaserte velferdsordninger til alle.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at tiltaksplanen mot fattigdom legger opp til årlig sosial rapportering i tillegg til økt forskning i forhold til enkeltgrupper. Det er nødvendig med mer kunnskap om omfanget av fattigdomsproblemene i Norge og ikke minst utviklingen over tid. Sosial rapportering og et bedre datagrunnlag slik det legges opp til, er viktig for å kunne evaluere tiltak som settes i verk, og gi grunnlag for nye og mer målrettede tiltak. Disse medlemmer understreker at økt kunnskap om fattigdomsproblematikk er et nødvendig grunnlag for å vurdere videre tiltak.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at man må kunne kreve av en regjering som legger fram en tiltaksplan mot fattigdom, at den ikke samtidig, slik det ble gjort i Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2003, fremmer usosiale og forskjellsskapende forslag. Forslag som bl.a. økte egenandeler og lavere friinntektsgrense for uføretrygdete er eksempler på en slik politikk. Regjeringens håndtering av de høye strømpriene vitner heller ikke om stor forståelse for utjamning og fattigdomsdempende tiltak. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge fram en årlig rapport for Stortinget når det gjelder forskjellsutviklingen i Norge og hvordan de ulike tiltakene for utjamning og mot økt fattigdom virker."

6. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen for å kvalifisere flest mulig av de som står utenfor arbeidslivet til arbeid, om å øke kapasiteten på gode, kortvarige yrkesretta kurs i takt med økningen i antall arbeidsløse.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2004 sørge for nødvendige virkemidler for gjennomføring og finansiering av obligatorisk norskopplæring og introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere og forenkling av godkjenningsordninger for studiekompetanse og fagutdanninger fra utlandet.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen vurdere tiltak og økonomisk støtte for bedring av norskopplæringen og oppfølgingen av barn og ungdom med innvandrerbakgrunn i grunnskolen med det mål at flere fullfører videregående opplæring, og at flest mulig elever går over fra "norsk som andrespråk" til ordinær norskundervisning.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2004 sørge for å øke det totale antallet tiltaksplasser for å sikre kvalifisering av personer med minoritetsbakgrunn og legge særlig vekt på tiltak for kvalifisering av kvinner.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen om å øke det totale antall arbeidsmarkedstiltak i statsbudsjettet for 2004 for å sikre forsterket ivaretaking av langtids sosialhjelpsmottakere.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen sikre videreføring og utvidelse av forsøk med helhetlig kommunalt ansvar for langtids sosialhjelpsmottakere inntil eventuell oppfølging av tiltak for samordning av Aetat, trygdeetaten og sosialtjenesten er gjennomført.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen foreta en vurdering i tilknytning til statsbudsjettet for 2004 om det er behov for å øke antall arbeidsmarkedstiltak ytterligere for å sikre tilstrekkelig kapasitet til særskilt innsats for å tilby og følge opp tiltak for ungdom under 25 år.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen øke Husbankens tilskudd til bygging av utleieboliger og lavinnskuddsboliger og stimulering av slik bygging med faste statlige tilskudd.

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen styrke bostøtten for barnefamilier ved å øke inntektsgrensen ytterligere ut over dagens nivå i statsbudsjettet for 2004.

Forslag 10

Stortinget ber Regjeringen sørge for at bostøtteordningens sjablon for lys og varme utvides til å omfatte alle bostøttemottakere, som varig ordning, fra 2. tertial 2003.

Forslag 11

Stortinget ber Regjeringa i forbindelse med statsbudsjettet for 2004 øke innsatsen til bygging av rimelige utleieboliger for flyktninger, bostedsløse og andre vanskeligstilte på boligmarkedet.

Forslag 12

Stortinget ber Regjeringen legge fram en opptrapplingsplan for VTA-plasser og en redegjørelse for hvordan arbeidsmarkedstiltakene virker for de mest utsatte gruppene på arbeidsmarkedet i forbindelse med statsbudsjettet for 2004.

Forslag fra Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 13

Stortinget ber Regjeringen vurdere omfang og utforming av arbeidsmarkedstiltak for personer med psykiske lidelser i statsbudsjettet for 2004.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 14

Stortinget ber Regjeringen om å sette ned et utvalg for gjennomgang av nivået på trygde- og sosialytelser med utgangspunkt i SIFOs levekostnadsberegninger.

Forslag 15

Stortinget ber Regjeringen ved utforming av arbeidsmarkedstiltakene for 2004 styrke innsatsen overfor funksjonshemmede, innvandrere, ungdom, langtids sosialhjelpsmottakere og personer med psykiske problem.

Forslag 16

Stortinget ber Regjeringen i løpet av 2004 fremme forslag om endring av folketrygdens regler om stønad til barnetilsyn til enslig mor eller far slik at også uføre aleneforsørgere som på grunn av sin uførhet må overlate nødvendig tilsyn med barn til andre, også omfattes av dette regelverket.

Forslag 17

Stortinget ber Regjeringen utrede om ulike barnetillegg og andre offentlige ytelser og satser som benyttes til å dekke underhold av barn, er rettfærdige og tilstrekkelige og står i rimelig forhold til hverandre.

Forslag 18

Stortinget ber Regjeringen om å endre retningslinjene for utmåling av stønad til livsopphold slik at barnetrygd ikke inngår i beregningsgrunnlaget for sosialhjelp.

Forslag 19

Stortinget ber Regjeringen legge fram en årlig rapport for Stortinget når det gjelder forskjellsutviklingen i Norge og hvordan de ulike tiltakene for utjamning og mot økt fattigdom virker.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 20*

Stortinget ber Regjeringen øke barnetrygdsatsene fra og med tredje barn i hver barnefamilie.

7. KOMITEENS TILRÅDING

En samlet komité fremmer forslag til vedtak IX, X og XI.

Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet fremmer forslag til vedtakene V og VI.

Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet fremmer forslag til vedtakene I, II, III, IV, VII og VIII.

Komiteen viser til merknadene og til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :**I**

Stortinget ber Regjeringen styrke sosialtjenestens koordinerende rolle og ber om en vurdering av om sosialtjenesteloven bør få en ny bestemmelse om hjelp til helhetlig individuell plan for helse-, sosial- og barneverntjenester.

II

Stortinget ber Regjeringen vurdere nivået på trygde- og sosialhjelpsyttelsene og muligheten til å vektlegge økte ytelser ved deltaking i kvalifiseringsarbeid, utdanning eller meningsfull samfunnsaktivitet.

III

Stortinget ber Regjeringen redusere bruken av egenandeler på nødvendige helse- og omsorgstjenester, bl.a. gjennom en utvidelse av ordningen med egenandelstak 2.

IV

Stortinget ber Regjeringen i løpet av 2004 vurdere å endre folketrygdens regler om stønad til barnetilsyn til enslig mor eller far slik at også uføre aleneforsørgere som på grunn av sin uførhet må overlate nødvendig tilsyn med barn til andre, også omfattes av dette regelverket.

V

Stortinget ber Regjeringen på bakgrunn av evalueringen av reformen for enslige forsørgere vurdere behov for endringer i regelverk og stønadsformer innen budsjettframlegg for 2004 og eventuelt fremme forslag, slik at flere kan nå målsettingen om selvforsørgelse og kvalifisering.

VI

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om ny stønadsordning for pensjonister med kort botid i Norge i løpet av 2003.

VII

Stortinget ber Regjeringen vurdere omfang og utforming av arbeidsmarkedstiltak for mennesker med psykiske lidelser og øke antall tiltak for yrkeshemmede i statsbudsjettet for 2004.

VIII

Stortinget ber Regjeringen utrede hvordan Husbankens ordninger kan omfatte et boligprogram for rusmiddelmissbrukere, og om det kan utvikles en støtteordning for kommuner og frivillige organisasjoner til delvis dekning av kostnadene ved boligsosial oppfølging i løpet av 2004.

IX

Stortinget ber Regjeringen utrede muligheter for å bedre tannhelsetilbudet for utsatte grupper.

X

Stortinget ber Regjeringen vurdere om andelen av psykiatrimidlene til kommunene til barn og unge skal være høyere enn dagens 20 prosent.

XI

St.meld. nr. 6 (2002-2003) – Tiltaksplan mot fattigdom – vedlegges protokollen.

Oslo, i sosialkomiteen, den 8. april 2003

John I. Alvheim
leder

Bjarne Håkon Hanssen
ordfører

Åse Gunhild Woie Duesund
sekretær

